

ΛΟΡΕΝΤΣΟΣ ΜΑΒΙΛΗΣ

ΟΤΑΝ ΕΠΡΩΤΟΓΥΡΙΣΕ ΑΠΟ ΤΗΝ ΞΕΝΗΤΙΑ ΣΤΗΝ ΚΕΡΚΥΡΑ ΤΟ 1890
ΚΑΙ ΚΑΤΑΤΑΧΤΗΚΕ.

ΓΝΩΜΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΒΙΛΗ

Ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας ἐγνώριζον τὸν Μαβίλην οὐδέποτε ἤκουσα ἀπὸ τῶν χειλέων του κατεινὸν λόγον οὐδέποτε διέγνωσα παρ' αὐτῷ προσωπικὴν σκέψιν. Ἡ ψυχὴ του ἦτο μέταλλον πολῦτιμον χωρὶς σκωρίας.

A. M. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ

Ὁ Μαβίλης—ὁ κορυφαῖος τῶς λυρικῶν τῆς ἐποχῆς του. Θαῦμα τελειότητασ στὴ μορφὴ καὶ στὴ διάθεση—κι' αὐτὸ εἶναι ἡ ποίηση. Θὰ μείνει δάσκαλος τῆς περισοτέχνης ἀκριβολογίας σὲ ὅλα, μὰ δίχως κανένα ἐλατὸν βάρους. Ὅσο γιὰ τὸ θάνατό του—μὰ πλούσια ῥίμα μὲ τὴ ζωὴ του.

K. I. ΒΑΡΝΑΑΗΣ

Ὁ Μαβίλης πρὸ πάντων μᾶς ἔδωκε μᾶθημα ποιητικῆς πεν-
θαρχίας.

Λεπιτόλογη καλλιτεχνικὴ ἐργασία, ἐπίμονη τελειοποίησις τῆς φόρμας, ἐπιτακὴ ἕως τὴν ὑπερβολὴν σὲ ποιητικοὺς κανόνες—αὐθαί-
ρετα βέβαια διαλεγμένους—καλλιέργεια τοῦ λεκτικοῦ, εἶναι πολῦ-
τιμα προτερήματα τοῦ τοῦ χωρίζουν ἀξιοζήλευτὴ θέσῃ στὴ φιλολο-
γία.—Ἄλλὰ ἡ τέχνη δὲν εἶναι μόνο «φιλολογία.»

Δ. ΖΑΧΑΡΙΑΔΗΣ

Ἄρχαιες διατυλιδοτέρες ἐπιδέξια σκαλισμένες—τέτοια γιὰ μένα ἡ ἐντύπωση τῶν σοννέτων τοῦ Μαβίλη. Ἡ τέλεια ἀναπαράστασις μᾶς ἀέροιας εἰκόνας, ἐνὸς ὀλάκαιρον λογισμοῦ, μέσα στὴν πιὸ περιορισμένη φόρμα. Μερικὰ ὅμως—Λήθη—Μοῦζομα—Ἔρως καὶ Θάνατος—Ἐλῆα—μοῦ δίνουνε καθαρὴ μουσικὴ ἐντύπωση. Σ' αὐτὰ κατορθώνει ὁ Μαβίλης νὰ ὑποβάλλῃ καθαρὰ τὴ σκέψη καὶ τὸ αἶσθημά του, κι' ἀκόμα νὰ τὰ περιτύλῃ μὲ μίαν ἀτμό-
σφαιρα ἰδιαίτερη, ποῦ, ὅπως στὴ μουσικῇ, μᾶς ἀφίρει νὰ νοιώ-
θουμε πιὸ πολλὰ ἀπ' ὅσα λέγονται, καὶ μᾶς ὀδηγεῖ στὰ βάθη τοῦ ἀνεῖπωτον καὶ τοῦ ἀνεκφραστοῦ. Βρίσκω στὰ σοννέττα του κάποια ἀνάλογη συγγένεια μὲ τὰ σοννέττα τοῦ Ντάντε Ροσσέττι, ὅπως ἀναμεταξὺ Γουλιόμη καὶ Ἐρεδιῦ. Ὅμως κατὰ τὴ δική μου ἀντί-
ληψη, πολὺ πιὸ τέλεια ἡ ἐργασίμ τοῦ Κερκυραίου ἀπὸ τοῦ Ἄγγλον ποιητῆ.

ΑΥΡΑ ΘΕΡΟΥ

Τὸν ἀλησιμόνητον Μαβίλην ἐγνώρισαι εἰς τὴν Κέρκυραν καὶ ἐνθυμοῦμαι πόσον τὸ πλάσιον ἐκεῖνο μοῦ ἐφάνη ἁρμονικὸν πρὸς τὴν εἰκόνα τοῦ ποιητοῦ. Ἡ ποίησίς του μοῦ εἶχε κάμει ἀνεκὰθεν ἐντύπωσην πενταπλοῦ ἀποστάγματος ὑψηλῆς φαντασίας καὶ σοφῆς ἐκτελέσεως. Οἱ στίχοι του ἐξ ἀρχῆς ὀδηγοῦσι τεχνικώτατα πρὸς τὸ τέλος τοῦ σοννέττου, ἐκεῖνο δὲ τὸ καταλήγον εἰς τὴν στροφὴν:

τοὺς ζωντανούς τὰ μάτια σου ἄς θρηγήσουν
θέλουν, μὰ δὲν βολεῖ νὰ λησμονήσουν.

θὰ εἶτμα, νομίζω, καὶ τὸν Πετρόφωρον. Καὶ ἡ ζωὴ του ἦτο ἀπλῶς ἐφαρμογὴ εὐγενῶν ἰδανικῶν. Ὁ δὲ ἥρωϊκὸς του θάνατος ἐπὶ τῆς ἡπειρωτικῆς κορυφῆς θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι ὑπῆρξεν ὁ ἀντάξιός ἐπιδόξ οὐλοκλήρου τοῦ σονέττου τῆς ζωῆς του.

ΣΙΜΟΣ ΜΕΝΑΡΔΟΣ

Λίγο, πολὺ λίγο γνώρισα τὸ Μαβίλη, στὴν Ἀθήνα. Ὁ ἄνθρωπος μοῦ φαινόταν ὠραῖος κ' εὐχάριστος τύπος ἐφτανησιάτῃ ἀριστοκράτῃ, ὅχι ὅμως καὶ πολὺ ἀσυνείδητος γιὰ μένα τὸ Ζακαθινό, πὸν ἔλαβ' ἀφορμὴ νὰ γνωρίσω κάμποσους τέτοιους στὴ ζωὴ μου. Τὸ ἴδιο κ' ὁ ποιητὴς δὲν μοῦ ἦταν στὴν ἐντέλεια γνώριμος. Εἶχα διαβάσει μόνο τὰ σονέττα του ἔσθην «Τέχνη» κ' ἕνα δυὸ ἀπ' αὐτὰ μοῦ εἶχαν κάμει ἐντίπωση μεγάλη. Ἐνάμισ' ἀπὸ τοὺς λιγοστοὺς ἐκείνους στίχους, πὸν χωρὶς νὰ τὸ θέλω τοὺς εἶχα μᾶθει ἀπ᾽ ἔξω, ἐμάντενα ἕνα νοῦ φωτεινὸ καὶ μιὰν αἰσθησιὴ λεπτότατη, πὸν δὲ μπορούσε παρὰ νὰ συνφαίνον μίαν ἵπαρξιν ἀπὸ τίς πιὸ ἐκλεκτές. Αὐτὴ τὴν κρυμμένη ἵπαρξιν, αὐτὴ τὴν ἀθόρυβη ζωὴ, αὐτὸ τὸν παρόμοιο ἄνθρωπο, δὲν τὸν γνώρισα στὴν ἐντέλεια, παρὰ μόνο ἀπὸ τῆς βιογραφικῆς μελέτης πὸν δημοσίευσεν στὰ «Παναθηναῖα» ὁ καθηγητὴς κ. Α. Μ. Ἀνδρεάδης. Ἐκεῖ μέσα εἶνε ὅλος ὁ Μαβίλης. Ὅποιος θέλει νὰ τὸν γνωρίσει καὶ νὰ τὸν θαυμάσει, δὲν ἔχει παρὰ νὰ διαβάσει τὴν ἐμπεριστατωμένη καὶ ἀποκαλυπτικὴ αὐτῆς βιογραφίαν. Τὸ συμπέρασμα, κατὰ τὴ γνώμη μου, βγαίνει ἔτσι: Ὁ Μαβίλης στάθηκε ἕνας ἀπὸ τοὺς σπάνιους ἐκείνους ποιητές, πὸν τὸ καλλίτερό του ποίημα εἶνε ἡ ἴδια ἡ ζωὴ του. Θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ ἐπιγράψῃ τὸ δοξασμένον τάφο του, — ἀκόμη ἕνα ἐπιτύμβιο μέσα στὰ τόσα πὸν προτάθησαν γιὰ τὸ γενναῖο πολεμιστὴ τοῦ Δριόσκου, — ἐκεῖνο πὸν λέει ὁ Ὁσκάρ Οὐάιλντ γιὰ ἕνα του ἥρωα: «Οἱ ἡμέρες τῆς ζωῆς σου εἶνε τὸ σονέττο σου.»

ΑΘΗΝΑ, ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ, 1913.

ΓΡΗΓ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ἡ ποίησὶς του, αἰσθησιμὸς, ἰδέα, τέχνη. Τὸ αἰσθησιμὸς τόσο δύσκολο νὰ ξεγυθῆ ὅσο περισσότερο ἐσώφρητα ζῆ, ὅσο βαθύτερο εἶναι. Θὰ δοκίμαζε γιὰ τὴν ἐξομολόγησιν αἰσθησιμῶν ἀπ' τὰ πιὸ κρυφὰ τοῦ ἀνθρώπου, κάποια ντροπὴ μᾶς τὸ δείχνει ἡ φρονιδα του νὰ δημοσιεύῃ ἀνώνυμα, καὶ ἡ ἀπορία του πὸν γίνονταν διαμαρτυρία, μόλις ἄκουεν ἐγκώμια γιὰ τὸν ἑαυτὸ του. Ἦθελε νὰ κρυφτεῖται, καθὼς ἀγωνίζονταν νὰ κρυφτοῦν καὶ κάποιοις ὑπερκόσμιος ἀγάπες.

Ἡ ἰδέα, κοσμικὴ. Ἡ «πίκρα τῆς ζωῆς.» Ἡ Μεδουσοπόρῳπη Μοῖρα δέσπονα τῶν πάντων. Πέσσιμιστὴς νὰ ἡ ἠθικὴ του. Μὰ ὁ πέσσιμισμός, φιλοσοφία πὸν ἀρνιέται τὴν εὐτυχία καὶ θέλει τὴ ζωὴν ὑποταχτικὴ τῆς συμφορᾶς, ὁ πέσσιμιστὴς δὲν ζητᾷ φρονιὰ γιὰ τοῦτο καὶ τὴ ζωὴ. Ἀπεναντίας, ἡ συνειδησιμὸς πὸς ὁ

ἄνθρωπος ζῆ δυστυχισμένος, τοῦ ξετυλίγει ζωηρὰ τὴ συμπαθία, τὸν κάνει νὰ προσηλόνεται στὰ ἰδανικά πὸν θὰ μπορούσαν νὰ βοηθήσουν τὴν ἀνθρώπινη δυστυχία, καὶ μὲ ὄνειρα μεγάλα ἐνεργείας κ' ἐνθουσιασμοῦ νὰ ἀντενεργήσῃ κατὰ τῆς μοίρας.

Ὁ ποιητὴς εἶναι ξεχωριστὰ λάτρης τοῦ θανάτου, τοῦ «ὠραίου θανάτου» πὸν μᾶς φέρνει στὴν ἰδέαν τὴν ἀνυπαρξία. Μὰ ἡ φύσις τριγυρᾷ μας, ὅσο κ' ἂν εἶναι πλανερὸς ὁ κόσμος, μᾶς ξανασαίνει καὶ μᾶς ἀνασταίνει. Στοργικὰ εἶναι τὰ δέντρα κ' ἕνα ὀλόγλυκο νησάκι, σὰν τὸν τόπο πὸν ζούσε, αὐτὸ θὰ εἶταν ὁ παράδεισος πὸν θὰ μπορούσε νὰ ὄνειρευτῆ ποιητὴς μὴν προσμένοντας ἔξω ἀπὸ τὴ ζωὴ ἄλλους ἡλίσιους κόσμους. Ἐπειτα εἶναι ἡ ὁμορφιά. Μέσα στὴν πεντάμαυρη πλημμύρα τῆς πίκρας μόνο ἐκείνη «γιὰ λίγο ἀντιπαλεύει.» Τὰ μάτια τῆς γυναικας, τῆρωστο πρῶο ἀνάβλεμμα τῆς μάννας, ἡ γέφυρη ἐλῆθ' ἀπὸ δὲ θὰ ἀνανθήσῃ, τὸ παιδάκι πὸν ἐσβύσε, ὁ ἥρωας, πολεμικὸς ἢ διανοητικὸς, πὸν πέθανε: στοργή, φιλία, ἀγάπη, τὰ τόσο παλαιὰ καὶ πάντα νέα θέματα τοῦ λυρισμοῦ συγκινοῦν τὸν ποιητὴ. Μὰ στέκεται ἀπάνον ἀπ' ὅλα ἕνας ἔρωτας: ἡ πατριδα. Μονάχα ὅσοι πεθαίνουνε γιὰ τὴν πατριδα κερδίζονε τὸ ἡλίσιον περιβόλι τῶν ἀθάνατων. Τὸν ἔρωτα τοῦτο χίλιες φορὲς τὸν ἀξίζει ἡ ἑλληνικὴ πατριδα. Μὰ σιλάβα ἢ πατριδα σὲ πολλὰ τοῦ Τούρκου ἀκόμα καὶ σὲ περισσότερα τοῦ δασκάλου. Ἀξίζει κανεὶς νὰ πολεμήσῃ γιὰ τὸ διπλὸ τοῦτο λυρωμό. Ἡ Ἑλλάδα, πρῶτ' ἀπ' ὅλα, τοῦ Λόγου ἢ βασιλισσα μὰ ὁ Λόγος ἀδύνατο νὰ πάρῃ καθαυτὴ συνειδησιμὸς τῆς δυνάμεως του καὶ νὰ ξετυλίξῃ ὅλη του τὴν ἐνεργεια τὴ θαυματουργὴ ἐνόσῳ σπιατωρᾷ τοῦ κακὸν κολλημένος μέσα στὰ βιάτα μᾶς κάλπικης, μᾶς ἀφύνης γλώσσας. Φτερὰ στὸ Λόγο, φτερὰ στὴν Πατριδα! Καὶ νὰ πὸς ὁ πέσσιμιστὴς εἶναι ποιητὴς, εἶναι πατριδολάτρης, εἶναι δημοτικιστὴς.

Καὶ νὰ πὸς ἡ ζωὴ ἐνὸς ἀνθρώπου καθρεφτίζεται στὴν τέχνη του ὅσο εἶναι μορετὸ νὰ βγάλῃς ἀπὸ τὸ ποίημα τοῦ τεχνίτη, τοῦ τεχνίτη τὴ ζωὴ: γιατί ἡ ψυχὴ τοῦ τεχνίτη κατὶ πολὺ περίπλοκο καὶ πολὺ κρυφὸ εἶναι καὶ ἡ τέχνη πολλές φορὲς δὲν ἐκφράζει παρὰ τὴ συγκίνησι πὸν στέκεται πολὺ ἐδῶθε, πολὺ πίσω ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ τεχνίτη: καὶ πολλές φορὲς δὲν ἐκφράζει παρὰ τὴ συγκίνησι πὸν πάει ἐκεῖθε πέρα ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ τεχνίτη καὶ πολὺ τὴν ξεπερνᾷ. Εὐλακρῆς εἶν' ἐκεῖνος πὸν μᾶς δίνει τὴν ἀνατριχίλα τῆς ὁμορφιάς: νὰ ἡ ἀλήθεια. Μὴ ζητᾷτε παραπάνον.

Μὰ εἴτε πίσω στέκεται, εἴτε μπρὸς τραβᾷ, ἡ τέχνη του μᾶς φέρνει μιὰν εἰκόνα τοῦ εἶναι του. Τὸ σονέττο: εἶδος πὸν στριμῶνει μὲ τὸν πιὸ στενόχωρο τρόπο τὴν ποίησιν γιὰ νὰ τὴν κάμῃ νὰ κελαιδῆσῃ μὲ τὸν πιὸ καθαρότερο τρόπο τὸ κελαιδισμὸς τῆς. Εἶδος πὸν θυσιάζει τὴν ἐκτασι γιὰ τὴν ἐντασι τῆς ἰδέας. Κατὶ πολὺν συμαζέμενο καὶ πολὺν δύσκολο: κατὶ σὰν παιδιάτικο παιγνίδι καὶ σὰν ἱερὸ ὑποχρέωσι. Ἐμπνευσι καὶ γυμναστικὴ. Κι αὐτὸ σὲ δάση μετωμένη, λιγοστό, καὶ σὰν πρόλογος τραγουδιοῦ πὸν ὅλο ἐπαίρει νὰ τραγουδηθῆ καὶ πὸν ἔμνε σχεδὸν σιωπηλὸ ἀνεπίδεχτα, σολωμικά.

Κ' ἔδω θὰ εἶταν ἡ περίστασις γιὰ νὰ λογαριασθῇ μαθηματικώτερα ἢ ἀξία τοῦ μαβίλικου σονέττου, ποῦ τὶς πιὸ πολλές φορές, μαζί ἐμπνευσμένα καὶ ὑπομονετικά, μὲ πάθος καὶ μὲ ὑπολογισμό, εἶναι ὅλο τὸ σονέττο, παρσιπάνω σὰ μιὰ συγκρατητὴ στροφὴ, εἶναι ὅλο τὸ σονέττο, παρσιπάνω ἀκόμα, σὰν ἕνας συγκρατητὸς στίχος, ποίημα καὶ κατόρθωμα, — θὰ εἶταν ἡ περίστασις γὰ κριθῆ ὁ ποιητὴς ὄχι ἀπομονωμένος, καθὼς γίνεται ὡς τώρα, μὰ συγκριμένος μὲ τοὺς ἔξοχους σονετογράφους τῆς νέας ἑλληνικῆς ποίησης, καὶ ξεχωριστὰ μὲ τὸ δυνατώτερο ἀπ' ὅλους, τὸν Πέτρο Βλασιό, τὸν Ἔρμονα τῆς «Ζωῆς» καὶ τῆς «Ἀγωγῆς».

Σὲ καιρὸ ποῦ ὁ πessiμισμός, ἀνάμεσα στοὺς διανοητικούς κύκλους τοῦ πολιτισμένου κόσμου βρίσκειται ξεπεσμένος, καὶ ποῦ, ἂν κι ἀπὸ ἐκεῖνον κινημένη, μὰ νικτωακὴ αἰσιοδοξία, διαλάλητρα μιᾶς φανατικῆς προσήλωσης πρὸς τὴν ἀρετή realité, πρὸς τὴ ζωὴ, ὅποια κι ἂν εἶναι ἡ ζωὴ, ξετυλίγεται ἀπὸ τὴ σκέψη καὶ παίζεται στὴ μυριόχορδη ἄρπη τῆς Εὐρωπαϊκῆς Μούσας· σὲ καιρὸ ποῦ οἱ κορυφαῖοι τοῦ δημιουργικοῦ λόγου, στὴν παγκόσμια κίνησις τοῦ νοῦ, φιλόσοφοι καὶ λογοτέχνες, πατώντας τὰ ὄνειρα ποῦ ξενενοιάζουν καὶ τοὺς ρωμαντισμοὺς ποῦ σεληνιάζονται, πλιάνουνε καὶ ἠμολογοῦν κοινωνίαις καὶ ἥρωες, γιομάτες ἀπὸ χαρὰ κι ἀπὸ ἐνέργεια κι ἀπ' ὅλα τὰ ζωτικά ἰδανικά· σὲ καιρὸ ποῦ γύρω μας βροντᾷ τὸ κανόνα, σύνθημα μιᾶς νέας ἱστορίας ποῦ μὲ πορφυρὰ γλυκοχαράζει γραμμάρια, — ἔχω τὸ κορυφαῖο νὰ μακαρίσω τὸν ποιητὴ, ὄχι γιατί ἔπεσε ἥρωας γιὰ τὴν πατρίδα του, ὄχι γιὰ τὴ φήμη ποῦ πάρωρα τὸν ἀγγίξε, ὄχι γιὰ τὴ δόξα ποῦ κοροϊδευτικά τὸν ἀνθορρανότισε, ὄχι γιατί μπορεί νὰ κατόρθωνε, καὶ δυσκολώτατο ἔδω κάπου, νὰ συνταροιάσῃ ἀδερφοφωμένα κάποια του ζωὴ μὲ κάποιον του ὄνειρο· μακαρίζω τὸν ποιητὴ, γιατί πέφαισε μὰ γιὰ πάντα ἀπὸ τὴν «πίστις τῆς ζωῆς» στὴ «θεϊκὴ ἀνυπαρξία».

ΑΘΗΝΑ, 15, 2, 1913.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Ὁ Μαβίλης ἀνέβηκε τὴν πιὸ ἀψηλὴ κορυφὴ τῆς ἀξίας του μὲ τὴ συνειδητὴ ἀπόφασιν, ποῦ λεύτερα πῆρε, νὰ συμπληρώσει τὴ ζωὴ του μὲ τὸ θάνατό του. Ἔτσι πάντα, μόνος του, μὲ τὴ λεύτερη βούλησιν τοῦ δημιουργοῦ, ἔγραψε τὴν ἱστορία του· σὰ νάτιαν ἥρωας τῆς φαντασίας του καὶ τοῦ ἄδολου λογισμοῦ του ὁ ἑαυτός του. Καὶ γι' αὐτὸ ὁ θάνατός του εἶναι ἔργο τέχνης ἄρτιον, μὲ πλούσια ὄμμα καὶ μ' ἐπιγραμματικὴ μεγαλοπρέπεια καὶ συντομία.

ΠΕΤΡΟΣ ΨΗΛΟΡΕΙΤΗΣ

Τὰ τραγοῦδια τοῦ Μαβίλη θὰ στέζουν πάντα στὴν πιὸ ξέχωρη θέσιν τῆς νεοελληνικῆς ποίησης, γιατί χώρια ἀπὸ τῆς φόρμας τους τὴν ἐντέλεια μιᾶς δίνουν ἀκέρημα τὴ συγκίνηση καὶ τὸ αἶσθημα ποῦ τ'ἀπλάσε.

Ὁ τεχνίτης γιὰ νὰ φτάσει στὴν κορυφὴ τῆς τέχνης ἕνα μόνον ἔχει μέσον. Τὴ συγκίνηση. Νὰ αἰσθανθεῖ κείνον ποῦ πασχίζει νὰ δημιουργήσῃ, νὰ συγκινήθῃ ἀπ' αὐτό.

ΠΕΤΡΟΥΛΑ ΨΗΛΟΡΕΙΤΗ

ΜΑΒΙΛΗΣ

« Ἐν δὲ φάει καὶ ὄλεσσον »
(Ὁμηρος)

I

« Στὸ φῶς θανάτωσέ με! » Ὁμοιος ὁ Αἴαντας,
Μορφή τοῦ Ὀλύμπου, ἀντίκρουσε τὴ Μοῖρα·
Τὰ ὄγρα γλαυκὰ του μάτια τὸν ἀγνάντεψαν
Τὸ θάνατο, νὰ τοῦ φωτᾷ τὴ Λύρα,
Στοῦ Γαριβάλδη, τὸ ἄλιζο τὸ φέρεμα
Σὰ γύρευε τὴν ἥρωικὴ πορφύρα!

Ἀγαλματένια ἡ Ἥθικὴ κ' ἐπύργωνε
Τὸ λόγο του μεστὴ ἀπὸ Νοῦ ἢ Πατρίδα.
Ἦστερη λάμψη στὰ μεγάλα μάτια του
Τὰ κορυφασμένα, ἡ ἐχθρικὴ λεπίδα.
Μὰ ἦταν ὄγρα, ὅπως ὅλοι τὸν γνωρίσαμε,
Σὰ ν' ἀναβράν μὴν ἄσωτην ἔλιδα!

Στὴν Πλάνη ὀμπρός, γυμνὸς ἐστάθη ἀντίμαχος,
Νοῦς καὶ κορμὶ — καὶ μὴν Ὀλύμπια χάρη,
Σὰ νέφι θεῖο τὴ δόναμή του ἐσκέπαζε
Μαζί, Σοφὸ, Ποιητὴ καὶ Παλληγάρη.
Σὲ μέταλλο σκληρὸ καὶ ἀταλοφάνταστο
Ξανάχρυσεν ἀτσάλα καὶ λογάρι!

II

Τὸ μεγάλο κορμὶ σου, ὀμπρός στὰ Γιάννενα
Κι' ὁ λογισμός σου, κορυφὴ τῶν κρινῶν,
Ἄς εἶνε ἀρχὴ ν' ἀνοιξῇ ἡ Πύλη διάπλατη
Τοῦ ὄχτροῦ, γιὰ νάμπῃ τὸ ἄνθος τῶν Ἑλλήνων!
Κι' ἄς Σοῦ κάμουνε οἱ Νέοι τὸ νεκροζέββατο
Μὲ τὸν δαφνῶν κλαριὰ καὶ μὲ τὸν σοκίονον,

Νὰ σὲ φέρουνε, Ὁραῖε καὶ ἄγναντε Ἥρωε,
Σὰν ἄγιο λείψανο, στὴν ἄγια Πύλη.
Τοῦ στρατοῦ τῆς Ἠπειροῦ, ὅλα ἄς σκέφουνε
Νὰ σοῦ ἀγγίξουν τὸ μέτωπο, τὰ χεῖλα.
Ἄπλως στρατιότης — καὶ γὼ σκόβω, δίνοντις
Τὸν ἔσπερο ἀσπισμό, σ' Ἐσέ, Μαβίλη!

1 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1912

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΚΡΟΠΟΛΗ

ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΣ

ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΣ ΜΑΒΙΛΗΣ

Είπε χαρακτηριστικόν ὅτι οἱ ἄνθρωποι τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας, πρόθυμοι συνήθως νὰ ἐξιμνήσουν πᾶσαν «amoralité» καλοῦ ἢ καὶ μετρίου καλλιτέχνου, καὶ νὰ ἀναγνωρίσουν εἰς αὐτὴν δικαιώματα γενικοῦ νόμου, ἀπεθέωσαν ἐν τούτοις τὴν ἠθικότητα τοῦ Μαβίλη καὶ ἐστάθησαν ἐκκλητικοὶ καὶ εὐλαβεῖς ἔμπρὸς εἰς τὸ ἐξαισιον ἔργον τέχνης ποῦ ὑπῆρξεν ἡ ζωὴ του, ἔργον τέχνης στηριγμένον μὲ ὅλα ταῦτα ἐπάνω εἰς τὴν γνωστὴν, τὴν παλαιὰν ἠθικὴν τῶν κοινῶν ἀνθρώπων! Μὲ τοῦτο λαμβάνουν τοῦλάχιστον τὴν καλωσύνην νὰ ἀναγνωρίσουν—καὶ ἕς τὸ σημειώσωμεν—ὅτι ἂν ἡ ἱκανοποίησις τῶν ἐνοστικῶν τοῦ ὄρνεου, τοῦ ποντικοῦ καὶ τοῦ σκύλλου εἶνε θαυμασία πράξεις ἠθικῆς, ἄξια νὰ ἐξαρθοῦν εἰς τὴν βιογραφίαν ἑνὸς καλλιτέχνου ὁ ὁποῖος ἔζησε κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῶν ἀνωτέρω ζώων, θαυμασιωτέρα πάντως πρέπει νὰ εἶνε ἡ ἠθικὴ ἑνὸς ποιητοῦ στραγγαλίσαντος τὰ ἀντικειμενικὰ ἐνστικτὰ του, πειθαρχίαντος, ὑποταχθέντος εἰς νόμους, ἀναδειχθέντος εἰς μοναδικὸν Ἑλληνα, μοναδικὸν πολίτην, μοναδικὸν κοινωνικὸν ἄνθρωπον καὶ γράφοντος τὰ σονέττα του μόνον ἀφοῦ εἶχε πεισθῆ ὅτι ὑπῆρξεν ἄχραντος ἀπέναντι τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Τὰ πράγματα αὐτὰ εἶνε ἄγνωστα εἰς τὰς βιογραφίας τῶν ποιητῶν καὶ ὀνομάζονται παράδοξα.

Ἔως τὴν στιγμήν ἐν τούτοις ποῦ ἢ ἀνακαλύψωμεν νέαν ἠθικὴν, ὄχι γὰρ τὰ χαρτιά, ἀλλὰ διὰ τὴν πράξιν, ἐννοῶ, ἠθικὴν ἱκανὴν νὰ ἀναγάγῃ εἰς νόμους τὰ ἐλαττώματα καὶ τὰ στίγματα ὀφρισμένων ἀτόμων, ἢ ἀπόλυτος ἠθικὴ τοῦ Μαβίλη θὰ ἐξακολουθῆ νὰ εἶνε φαινόμενον ἀνώτερον, ἀπὸ τὸ ὅποιον οὐδέποτε θὰ κατορθώσωμεν νὰ ἐξετάσωμεν τὰ σονέττα του χωριστά, θὰ μᾶς ἀπασχολῆ δὲ ὅσον οἱ στίχοι του, οἱ ρυθμοὶ του, ἡ τεχνουργία του. Θὰ εἶνε ἔργον τέχνης.

Ὅλη του ἡ ἠθικὴ κατάστασις εἶχεν ἐκδηλωθῆ εἰς μίαν ἱστορικὴν μετριοφροσύνην, ποῦ βέβαια θὰ ἠνόηλησε πολλοὺς, ἢ ὅποια ὅμως δὲν παύει νὰ εἶνε προτέρημα διὰ τὸν ἄνθρωπον τὸν διατάζοντα μήπως καταστρέψῃ τὴν ἀπόλυτον ὀφαιότητα τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς τέχνης. Ἡ ἔξαρσις τοῦ «ἐγὼ» θεωρεῖται καλλιτεχνικὴ ἀρετὴ διὰ τὴν ἐποχὴν μας, εἶνε ὅμως ἀλήθεια ὅτι εἰς αὐτὴν τὴν ἀρετὴν ὀφείλεται τὸ περισσότερον ἄχρηστον ὄργανόν τῆς τέχνης ἀπὸ τὸ ὅποιον πάσχει ὅλος ὁ κόσμος. Καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὸν Μαβίλην, αὐτὸς τοῦλάχιστον, χάρις εἰς τὴν ὑπερβολὴν τῆς μετριοφροσύνης του, δὲν ἠμπορεῖ νὰ κατηγορηθῆ ὅτι μᾶς ἐβάρινε μὲ περιττὰ πράγματα. Ἐδῶσε δεκαπέντα σονέττα, γὰρ τὰ ὅποια μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του ἐδίδαζεν. Ἡ ἔλλειψις τῆς τυραννικῆς μετριοφροσύνης, αὐτῆς μὲ τὴν ὁποίαν μᾶς ἐνοχλοῦσεν ὁ Μαβίλης, εἶνε συχνά ἕνας τρόπος νὰ γίνεσθαι ἐπιβλαβὴς εἰς τοὺς ἄλλους καὶ ὡς ἄνθρωπος καὶ ὡς τεχνίτης. Ὁ ποιητὴς τῶν «Σονέττων» ἐπροτίμησε νὰ ὑποφέρῃ αὐτὸ τὸ μαρτύριον, νὰ ἐλέγῃ τὸν ἑαυτὸν του, νὰ ἀρνῆται εἰς τὸν ἑαυτὸν του ὅτι τοῦ ἔδιδαν οἱ ἄλλοι, νὰ εἶνε διαρκῶς ὑπὸ κατηγορίαν ἀπέναντι τοῦ ἑαυτοῦ του, ὡς ποιητῆς (ἀποδείξει ὅτι δὲν ὑπέγραφε) ὡς ἄνθρωπος, διὰ νὰ εἶνε τέλειος καὶ στὰ δύο, διὰ νὰ ζήσῃ ὅπως ἔζησε καὶ νὰ ἀποθάνῃ ὅπως ἀπέθανε. Διότι αὐτὸν τὸν ἐκλιμπρον θάνατον τὸν εἰργάσθη, νὰ πῆ κανεὶς, ἢ μετριοφροσύνη του. Ἡ ἐννοία τοῦ καθήκοντος ἀπεθηρώθη

εἰς τὴν συνείδησίν του, ἀπὸ τὴν στιγμήν ποῦ ἔπαθε τὸ μέγαλον δυστύχημα τῆς ζωῆς του, ποῦ ἔγινε γνωστός, Ζεύρομεν ὅλοι ὅτι τὸ δυστύχημα τοῦτο συνέβη εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν γλωσσικῶν. Ὁ λόγος του εἰς τὴν Βουλὴν τὸν παρέδωκεν εἰς τὸ τέρας, ἀπέναντι τοῦ ὁποῖου εἶχε τὸν φόβον τῶν μικρῶν παιδιῶν διὰ τοὺς δράκοντας. Τὸ κοινὸν τὸν ἔμαθε. Ἐγείνε γνωστός. Τὰ σονέττα του, δυνάμει ὁμμορφιάς, ἐξεγερόντα κατὰ τοῦ τυράννου τῆς μετριοφροσύνης ποῦ τὰ ἐβύθιζεν εἰς τὸ πλέον πυκνὸν σκότος τῆς ἀγνοίας, ὅπως ὁ Δευίτης τὴν καλὴν του πράξιν, τὸν εἶχαν ἐκδικηθῆ. Τὸ ἀνθρώπινον ποιόν του, ἄλλη ἰδιοκτησία παλαιῶν κειμηλίων καταχωνιασμένη ἀπὸ τὸν μέγαν αὐτὸν φυλάργυρον, ἐδημιεύθη. Τὸ πλῆθος κατεῖχε πλέον καὶ τὸν ποιητὴν καὶ τὸν ἄνθρωπον, ἂν ὅχι μὲ τὴν γνώσιν, τοῦλάχιστον μὲ τὴν πληροφορίαν. Ὁ Μαβίλης δὲν ἦτο πλέον μυστικόν. Ἀπὸ τότε ἀρχίζει δι' αὐτὸν ἡ ἀνησυχία τοῦ φοραθέντος ἐγκληματίου.

Ἐνοχος, ὁ ὁποῖος ἀκούει τὸν βόμβον τῆς πράξεώς του, ὁ ποιητῆς περιφέρεται ἀνήσυχος, δυστυχὴς, καταδικωκόμενος. Τὰ γαλανὰ του βλέμματα ἀπευθύνουν τὴν γνωστὴν βοήθην ἰκεσίαν νὰ μὴ ὀμιλήσωμεν περὶ αὐτοῦ. Ἀλλὰ εἶνε ἀργὰ πλέον διότι τὸ μοῖρατον ἐπῆλθε. Δύο ἀντικειμενικὰ πράγματα, ἡ ποίησις καὶ ἡ ἠθικὴ, ἀνήκοντα δικαιωματικῶς εἰς τοὺς ἄλλους, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μείνουν εἰς τὸν ἕνα ποῦ τὰ εἶχε. Τὸ κοινὸν ὄρμῃ μὲ πείναν καὶ ἠδονίζεται μὲ τὸ νέον ὄνομα, τὸν ποιητὴν, τὸν ἄνθρωπον, τὴν βιβλικὴν του φυσιογνωμίαν, τὸ ἔξοχον ἱερωρικὸν κεφάλι του. Ἀπὸ τὴν δυστυχίαν αὐτὴν ὁ Μαβίλης ἀφηνιασμένος ζητεῖ διέξοδον. Καὶ διὰ μᾶς φλογισμένης πόλης, εἰς τὸν πόλεμον τῆς Ἡπείρου, φεύγει ἀπὸ τὸν κόσμον.

Εἶχεν αἰσθανθῆ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὀφειλέτην τῆς κοινωνίας.

Τέτοιος ἄνθρωπος δὲν ἦτο περιέργων ὅτι ἔζησε μὲ τὸν Κάντιον. Δὲν ἦτο κίνημα ἀπλοῦν τοῦ χριοῦ του εἰς μίαν βιβλιοθήκην ἢ συνάντησις του μὲ τὸν φιλόσοφον, ἀλλὰ ἀνάγκη, ἀναζήτησις μεθόδου τὴν ὁποίαν ἢ κρίσις του ἐχρεοῦετο. Μέσα εἰς αὐτὴν εὗρηκε τὸν κόσμον του. Ἀπὸ αὐτὴν ἐπήγαγεν ἡ εὐτυχία του καὶ ἡ δυστυχία του μαζί, ἡ μεγάλη γαλήνη του, ἀλλὰ καὶ ἡ διαρκὴς ἀνησυχία τοῦ ἀνθρώπου τοῦ τρέμοντος μήπως παραβῆ τὸν ὑπέρτατον νόμον. Εἰς τὸ ἐλάχιστον κίνημά του τὸν βλέπομεν διευθυνόμενον ἀπὸ τὴν Καντιανὴν νομοθεσίαν. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς παιθαρχοῦσε πραγματικῶς εἰς ἠθικὸν νόμον ἀπόλυτον. Ἐπέβαλεν εἰς ἑαυτὸν τὸν νόμον, τοῦ παρεδόθη ὅλος καὶ δὲν τὸν παρήκουσε ποτέ. Εἶχε τὴν «ἠθικότητα», τὴν ἀγαθὴν θέλησιν νὰ ἐνεργῆ δυνάμει τοῦ καθήκοντος καὶ ὄχι μόνον συμφώνως πρὸς τὸ καθήκον. Στρατιώτης πιστὸς καὶ ταπεινὸς αὐτῶν τῶν διαταγῶν τῆς λογικῆς, ἀπέκρουε κάθε σχετικότητα εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ δὲν ἐδέχετο ὑποχωρήσεις. Ἐξ οὗ τὸ ἔμφοβον, ὁ διαρκὴς δισταγμὸς εἰς τὴν ζωὴν του καὶ διὰ νὰ ὀμιλήσωμεν καλύτερα, ἢ πολυῶς τοῦ μετριοφροσύνη του. Ἦτο φανερόν ὅτι μέσα εἰς τὸν ἐσωτερικὸν κόσμον τοῦ ποιητοῦ τῶν Σονέττων, οἱ δισταγμοὶ του, οἱ φόβοι του, αἱ ἐπιφυλάξεις του, ἡ ἠθικὴ αὐτῆ φοβοπάθεια, ἡ μετριοφροσύνη του ἢ ὅποια πολλάκις μᾶς ἀπῆλιξε διὰ τὴν ἐπιμονὴν καὶ τὴν ἀγριότητά της, εἶχε τὰς πλέον ὑψηλὰς καὶ καθαρὰς πηγὰς. Τὸ ὄν αὐτὸ εἰς τὸ ὅποιον ἔλαμπεν ἡ ἀγαθὴ θέλησις, ὑπέτασσε. Οἱ γνώριμοί του, οἱ φίλοι του—οἱ ὅποιοι ἦσαν σοβαρωτάτη ὑπόθεσις διὰ τὸν Μαβίλην—ἐμπαιναν εἰς τὴν

ψυχὴν του ὅπως εἰς μίαν λευκὴν πολιτείαν, μὲ δραζοντεῖους νόμους, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἐξορίζεσθα ἄμα δὲν τηρήσης τὸν ἐλάχιστον ἐξ αὐτῶν. Εἶνε δὲ γνωστὸν ὅτι ὁ ποιητὴς εἶχε τοὺς δεκτοὺς καὶ τοὺς ἐξορίστους του. Τὸ ἐλάχιστον λάθος ἀπέναντί του ἦτο ἔγκλημα, τὸ ὁποῖον τιμωροῦσε διὰ τελειωτικῆς καὶ ἀξιοπρεποῦς ψυχρότητος, μὲ μίαν πλάκα τάφου. Ἐκ τῶς εἰς συνέντευξεν ὁ ἀπαραίτητος ὄρος, ἢ ἀγαθὴ θέλησις. Ἐὰν ἐλείθετο ὅτι τὸ λάθος διεπράχθη ἀπὸ ἀγαθὴν θέλησιν, ἢ πολιτεία του ἀνοίγετο πάλιν καὶ ἐδέχετο θριαμβευτικῶς τὸν ἐξορίστην. Ἐὰν ὄχι, ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ἦτο πεθαμένος πλέον. Ὁ Μαβίλης δὲν ἦτο δυνατόν νὰ δεχθῆ παραβάσιν τοῦ ἀπολύτου νόμου. Δὲν τοῦ ἦτο δυνατόν νὰ ἐπικοινωνῆ μὲ ἀνθρώπους ποὺ δὲν εἶχον ἐπιβάλλει εἰς τὸν ἑαυτὸν τῶν Καντιανῶν νόμον. Ἀπολύτως πάντοτε, ἐμελλε νὰ σφραγίσῃ μὲ τὸ αἷμα του τὴν ἀρχὴν ποὺ εἶχε νὰ μὴ ἀναγνωρίσῃ καμίαν σχετικότητα εἰς τὴν ἠθικὴν. Κατατάσσεται εἰς τὸ Γαριβαλδινὸν σῶμα. Τὴν τελευταίαν στιγμὴν τῆς ἀναχωρήσεως ἢ ἀστυνομία τοῦ συλλαμβάνει τοὺς στρατιώτας, ποῖα διάφρασις! Ὀλίγη σχετικὴ ἠθικὴ θὰ τοῦ ἐπέβαλλε νὰ πολεμήσῃ ἄλλου... Ἀλλὰ εἶχε δώσει «τὸν λόγον του», λέγον, ὅτι θὰ πολεμήσῃ ὡς Γαριβαλδινὸς καὶ ἐπροχώρησε.

Ἀδύνατον θὰ ἦτο νὰ ἀποφύγωμεν τὴν ἐπίμονον αὐτὴν ἀπασχόλησιν μὲ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς τοῦ ποιητοῦ τῶν Σονέτων. Ποσὸς δὲν εἶνε περριττή. Διότι μᾶς φαίνεται ὅτι ἡ ἠθικὴ του εἶνε φυσιολογία τῆς ποιήσεώς του. Ἡ ιδιότης τῆς τέχνης εἶνε νὰ ἀναδημιουργῆ τὴν φύσιν κατὰ τὴν εἰκόνα τοῦ φυσικοῦ καὶ τοῦ ἠθικοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἐργασία ὅμως εἶνε περιπλοκὸς καὶ συντελεῖται κατὰ διαφόρους τρόπους... Πόσας πηγὰς τῆς τέχνης δὲν ἔχομεν! Τὸ ὠραῖον καὶ τὸ ἄσχημον, ἔννοια ὀρισμένη γιὰ ἓνα τιχνίτην, εἶνε διὰ τὸν ἄλλον: τὸ καλὸν καὶ τὸ κακόν. Διὰ τὸν ἄλλον: τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψευδές. Διὰ τὸν ἄλλον τὸν πρωτογενῆ εἶνε ἄπλοῦστα: τὸ εὐχάριστον καὶ τὸ δυσάρεστον. Κάθε μία ἐκ τῶν ἐννοιῶν αὐτῶν εἶνε ἡ ἐξέλιξις τῆς ἄλλης, καὶ ἡ διάκρισις μεταξὺ τῶν εἶνε ἀδύνατος. Ἄλλου ἐνεργῶν χωριστά, ἄλλου συγχωνεύοντα. Γενετικὰ αἰσθήματα, παθητικὰ αἰσθήματα, διανοητικὰ αἰσθήματα, εἰς τρεῖς ἰσχυροὺς, σχηματίζουσι αὐτοὺς τοὺς σποτεινοὺς ὄρους καὶ παράγουσι τὴν τέχνην. Διὰ τὸν Κερκυραῖον ποιητὴν ἠμπορεῖ νὰ λεχθῆ ὅτι εἶνε ἓνας ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ συνεχόνευσαν τὸ ὄραϊον καὶ τὸ ἀγαθὸν εἰς μίαν ἔννοιαν. Ἡ τέχνη διὰ τὸν Μαβίλην δὲν ὑπάρχει καθ' ἑαυτὴν, δὲν ὑπάρχει δυνάμει ἑαυτῆς, ἀλλὰ εἶνε μία μὲ τὴν ἠθικὴν, μὲ τὴν ἠθικὴν του τοῦλάχιστον. Ἔτσι τὴν εἰσάγει ὡς στοιχεῖον ὠραϊότητος εἰς τὴν πολιτείαν του, ὀδηγώντας τὴν εἰς τὸν ἀτάραχον ἐκείνον κόσμον μὲ τὸ ἱερουργικώτερον κίνημα, διὰ νὰ τὸν λαμπρόνῃ καὶ νὰ τὸν κυβερνήσῃ καλῶτερα. Ἀκούσατε αὐτοὺς τοὺς στίχους μὲ τοὺς ὁποῖους δικαιολογεῖ καὶ καθορίζει τὴν λατρείαν του πρὸς τὸν Πολυλά, πρὸς τὸ ἄστρον τῆς ζωῆς του.

Στὴν κορφή τῆς ζωῆς, ὅπου ροδίζει
τῆς Λεφτεριάς ἀμόλυτος ἀγέρας
καὶ σὰν ἦχος ἀθάνατης φλογέρας
ἢ ποιήσῃ, ἀηδὸν θεῖο, καλοκαρδίξει,
ἄσπαστος διαμαντένιο μετρεῖ
καὶ στὴ μέση, ὁμορφιάς θάμα καὶ τέρας,
ναὸ τῆς Μεγαλόφυχης Μητέρας

ἐστήσεις ποῦ σὰν ἥλιος πορφυρίζεις
Ποτὲ στ' ἀραχιασμένο βάραθρο, ὅπου
μέσ' τῆ μοῦχλα καὶ μέσ' τῆ φαρμακίλια
ὄχις κλωσσῶν οἱ κίκητες τ' ἀθρόπου,
ποτὲ δὲν ἐκατέβηρες κ' ἐκόλα
ἢ φωνὴ σου βροντὴ κ' ἔκασε σὰ φλόγα
τοὺς πονηροὺς—μὰ τοὺς καλοὺς εὐλόγα.

Βλέπετε ἐδῶ πράγματα ἀνεξήγητα διὰ τὴν ποιητικὴν ἐλευθερίαν. Ἐπιμόνους, φανεροὺς, ἀγρίως τονισμένους ἠθικὰς κλίσεις. Ὀλόκληρον ἠθικὴν. Καί, πρᾶγμα παράδοξον, τὴν παραδεγμένην κοινὴν τῶν ἀνθρώπων. Δὲν εἶχεν ἄλλην ὁ Πολυλάς ἀπὸ αὐτὴν. Οὔτε καὶ ὁ Μαβίλης. Καὶ ὁ ἓνας καὶ ὁ ἄλλος γνωρίζομεν πόσον φανατικῶς ἀπασχολήθησαν μὲ αὐτὴν. Τὸ σονέττο αὐτό, νέον, εἶνε καὶ διὰ τοὺς δύο μία θαυμασία εἰς καλλιτεχνικότητα ἀπολογία τῆς ζωῆς των, τὴν ὁποῖαν ἠτύχησε νὰ γράψῃ ὁ Μαβίλης, ὅμνῶν τὸν διδάσκαλον καὶ συγχρόνως ἐκδηλώνων μὲ ἐπιμονὴν τὴν μεγίστην ἀπασχόλησιν τῆς ὑπάρεξός του. Μὲ πόσῃ ἀφέλειαν καὶ ἀπλότῃ διατυπώνει τὰς ἐννοίας «κακός» καὶ «καλός!» Ποιοὶ οἱ πονηροὶ κατὰ τὸν ὁποῖον ἦστρατε ὁ Πολυλάς καὶ ποιοὶ οἱ καλοὶ ποὺ εὐλογοῦσε; Φεῦ! ἡ σχετικὴ καὶ μυριόμορφος ἠθικὴ τῆς ἐποχῆς μας, δὲν ἠμπορεῖ ποσὸς νὰ ὀρίσῃ τοὺς καλοὺς καὶ τοὺς κακοὺς. Ἀλλὰ ὁ Πολυλάς καὶ ὁ Μαβίλης μὲ τὴν Καντιανὴν ἠθικὴν των, εἶχον καθαρῶς ὀρίσει τὰς δύο ἐννοίας. Μὲ τὴν ἐπίμονον αὐτὴν λατρείαν μᾶς μεταφυσικῆς ἠθικῆς, τόσοσιν θαυμάσια ἐφαρμοσθεῖσις, ὁ Μαβίλης συγχωνεύσεν τὸ ὠραῖον πρὸς τὸ Ἀγαθὸν καὶ τὴν ζωὴν πρὸς τὴν τέχνην, ἐπροκάλεσεν ἀπὸ τὴν πολιτισμένην Ἑλληνιστικὴν Λύραν τοὺς σπανίους ἦχους ποὺ μᾶς ἔχουν γοητεύσει ἀπὸ δεκαπέντε ἐτῶν. Ἀνθρώπος τῆς ἰδικῆς του ἀσθηρότητος, ἀρμονίας καὶ σπανιότητος δὲν εἶνε παράδοξον ὅτι διὰ νὰ κλείσῃ τὰ αἰσθηματὰ του ἐξέλεξε τὸν μικρὸν καὶ περιτέχων αὐτὸν ναόν, τὸν ἐρμητικῶς κλειστὸν εἰς τὰς ἀδυναμίας καὶ τὰς ἀταξίας, τὸ σονέττο. Ὡσάν θέλων νὰ παρουσιάσῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν τὸν τὴν αἰωνίαν ὑποχρέωσιν τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς τελειότητος, ἐπρωτίμῃσε τὸ θαυμάσιον μαρτύριον τοῦ θὰ τοῦ ἔδιδον οἱ δεκατέσσαρες ἐνδεκασύλλαβοι καὶ ἐπὶ ἕξις ἀξίος αὐτῆς τῆς χαρᾶς. Καμία ἄλλη μορφή δὲν τὸν παρέσχε πλέον, διότι καμία δὲν θὰ τοῦ ἔδιδε τόσοσιν ἀγωνίαν καὶ τόσοσιν ἀφορμὴν νὰ δοκιμάσῃ διαρκῶς τὸν ἑαυτὸν του, νὰ εἶνε σύμμετρος, ἀσθηρὸς, τυπικός. Οἱ ἐλεύθεροι ἄλλως τε ρυθμοί, εἰς τοὺς ὁποῖους εὐρήριε διεξοδὸν ἡ ὄρμη τῆς ἀτομιστικῆς ποιήσεως τῶν καιρῶν μας, ἦσαν ἀκατάλληλοι διὰ τὴν ἰδιοσυγκρασίαν τοῦ Μαβίλη, ποιητοῦ εἰς τοὺς στίχους τοῦ ὁποῖου δὲν ὑπάρχει τὸ «ἐγὼ». Ἀντιζημεγικώτατος—πὸς νὰ συμβῆ ἄλλοιῶς μὲ τέτοιαν ἰδιοσυγκρασίαν—ἐκλείσει τὰς μεγάλας του ὀπτασίας καὶ τὴν σφοδρὰν του παθητικότητα εἰς τοὺς μικροὺς ἐκείνους ναοὺς, ὅπου ἐκφράζεται γιὰ ὅλους, λυπεῖται γιὰ ὅλους, προσεύχεται γιὰ ὅλους εἰς μεταλλικὸς στίχους ἀνεφίχτους. Ποῦ θὰ τὸν κατατάξομεν; Ἐνα αἰσθημα ῥομαντικόν, λέγει ὁ Μπαρρός, εἰς ἀναχθῆ εἰς ἀνώτερον βαθμὸν διανοήσεως, λαμβάνει κλασσικὸν χαρακτῆρα». Ὁ Μαβίλης εἶνε αἰσθηματικός, ἐλεγευστικός, ἰδεαλιστής (Ἀἰθῆρα Μοῦσος ῥωμα-Ἀφῆρος ῥωσῆ) γεμάτος ἀπὸ τὴν ἀγνοῖαν τοῦ Μαρκοῦ τὸν ὁποῖον ἐλάτρευε, συναντώμενος μὲ αὐτὸν εἰς ἓνα, ἂν θέλετε, ἀκόμη γνώρισμά εἰς τὴν ἀγνοίαν ἢ τὴν περιφρόνησιν—μᾶλλον—τοῦ Κακοῦ, τὸ ὁποῖον

ἀπορρίπτει καὶ αὐτὸς ὡς μὴ ποιητικὸν συντελεστήν. Ὁ Μαβίλης εἶνε Παρνασσικός ἐκτάκτου ἠχηρότητος (ἀναπτύξας καὶ εἰς αὐτὸ νέας ἀρετὰς τῆς δημοτικῆς) μετὰ τὸν λαμπρὸν Παρνασσισμὸν τοῦ ριγοῦντα ἀπὸ τὴν πλέον λεπτὴν λυρικὴν συγκίνησιν. (Καλλιπάτριον-Κρήτη-Excelsior). Ἐντὸς τῶν αὐστηρῶν ὁρίων τῆς μορφῆς τοῦ κατορθώνει νὰ εἶνε καὶ μεγαλόστομος, σάλπιξον μετὰ τὴν σάλπιγγα τῆς Ἑθνῆς. (Νάρις). Εἰς τὸ σονέττο τοῦ ἐν τούτοις ἤμπορεῖ νὰ πῆ κανεὶς ὅτι ἠχῆσεν ὅλη ἡ λύρα. Ποιῆ δὲν ἐστενοχωρήθη εἰς τὸν μικρὸν αὐτὸν χώρον. Ἐνίκησε τὰς δοκιμασίας εἰς τὰς ὁποίας, κατὰ τοὺς χαριτωμένους στίχους τοῦ Μπουαλιῶ, ἐποβάλλει τοὺς τεχνίτας τοῦ σονέττου ὁ Ἀπόλλων. Τοὺς δεκατέσσερες ἑνδεκασυνάβρους τοῦ τοῦ ἐσφρηλάτησε μετὰ ὅλην τὴν ὑπομονὴν παλαιῶ τεχνίτου, ἔδωκεν ἐκεῖ ἀληθινὸς γλωσσικὸς θησαυρὸς, τόσον ὥστε ἡ ποιητικὴ μὲς γλώσσα νὰ ὀφείλῃ πολλὰ εἰς αὐτόν, καὶ τὴν ῥίμα τοῦ θὰ τὴν ἀπεθέωνεν ὁ Μπανβίλλ. Ἐὰν σκεφθῶμεν ὅτι ὁ Κερκυραῖος ποιητὴς εἶχε τὴν ἐγκράτειαν νὰ μείνῃ εἰς ὀρισμένην μορφήν, ὅτι ὑπῆρξεν ἀποκλειστικὸς ἀντικειμενικός, ὅτι τὸ «ἐγὼ» δὲν ὑπάρχει εἰς τοὺς στίχους τοῦ, ὅπως ἔλειπε καὶ ἀπὸ τὴν ζωὴν τοῦ, ὅτι ἐπομένως ὅσον περὶ ὁ καιρὸς, ὁ Μαβίλης θὰ ἀπομακρύνεται διαρκῶς ἀπὸ τὴν νέαν ποίησιν ποῦ ἀρχίζει νὰ εἶνε ἀτομιστικὴ, διονυσιακὴ, ὀρμητικὴ, ἐχθρὰ τῆς μορφῆς, διασθητικὴ—τότε θὰ ἀπομείνῃ εἰς τὸ βάθος τοῦ καιροῦ ὡς ἓνας κλασσικός, μετὰ ὅλας τὰς ἀναλογίας. Τοῦλάχιστον ἡ ποιητικὴ τοῦ Σίλλερ θὰ τὸν ἔβλεπε κυριανόμενον ἀνάμεσα εἰς τὰς δύο κατηγορίας τῆς «ἀφελούς» καὶ τῆς αἰσθηματικῆς ποιήσεως τὰς ὁποίας τόσον ἠγωνίζετο νὰ διακρίνῃ. Νομίζω ὅτι τὸ Ἀπολλόνειον αὐτὸ πνεῦμα τῆς Κερκυρας θὰ φαντάζῃ μίαν ἡμέραν, ὅσον ἀργότερα, τόσο περισσότερον, ὡς ἓνας κλασσικός ὁ ὁποῖος δὲν ἠγνόησε καμίαν ἀπὸ τὰς μελωδίας τοῦ αἰσθηματισμοῦ. Ὅταν κοιρασθῶμεν ἀπὸ τοὺς διονυσιασμοὺς καὶ τοὺς ἐλευθέρους στίχους, θὰ διαβάζωμεν ὡς ἀπολύτρωσιν τὴν «Λήθην», τὴν «Angelica Farfalla», τὰ σονέττα τοῦ, δωρικὸς στίλους ἀνάμεσα τῶν ὁποίων χρυσοκοπῆ τὸ λυπημένον φῶς μιᾶς ἀταράχου δόσεως. Καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὸ ἄλλο ἔργον τέχνης, τὴν ζωὴν τοῦ, νομίζω ὅτι πολὺν καιρὸν ἀκόμη—ἕως ὅτου παρουσιάσῃ τέτοια πρότυπα καὶ ἡ σχετικὴ ἠθικὴ—θὰ διαβάζωμεν τὸν ἄνθρωπον Μαβίλην, αὐτόν, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε τέλειος ἐν τῆ ἑθῆν τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ...

Z. A. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

ΑΠΟ ΤΑ ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ

Τῆς τέχνης τοῦ τοῦ γλωσσόγραμμα μὲς ξανοίχτηκε κατὰ τὸ 1891 μετὰ στίς στίχους τοῦ «Ἀττικῶν Μουσείων», περιοδικῶ τοῦ καιροῦ ἐκείνου. Πῶς ρουφήσαμε τοὺς σαρταριστοὺς ἀπὸ τὸ ἐρωτικὸ μεθύσι στίχους τοῦ «Εἰδύλλιον», πῶς ξαναφινδύριζαμε τὶς λαμπρόηχες δροσεροτάλαχτες στροφὰς τοῦ «Λοντροῦ», ἐμπνευσμένους ἀπὸ ἓνα πλατωνικὸ ἡδονισμό, στίχους σαρκικοῦ ὠραιολάτρη, χτυπημένου ἀπὸ τὸν Πετράρχη!

Οἱ στίχοι τοῦ εἶχαν ὑπογραφή Γραικός. Ὅσο δυναμῶνει ἡ ποιητικὴ τοῦ συνείδηση, τόσο μεγαλώνει καὶ ἡ ἀποστροφή πρὸς τὴ δημοσιότητα—τόσο ζητᾷ νὰ κρύβῃ τὸ ὄνομά του. Ὁ Μαβίλης δὲ θὰ ξαναφανεῖ φαίνεται μονάχ' ἀπὸ καιρὸ πὲ καιρὸ πότε ὁ Γραικός, πότε ὁ Κερκυραῖος, ὕστερα γὰ πάντα ὁ σχεδὸν ἀνώνυμος Μ. Στέλλοντας κάπου ἓνα τοῦ τραγοῦδι αὐτοχαρακτηρίζεται «ἀπλὸς ντιλετάντης». Μετριοφροσύνῃ μὲς λέν' ἐγὼ στοχάζομαι: μεγαλοφροσύνῃ. Ἴσως ἡ στενὴ κοινωνικὴ ἀτμοσφαιρὰ τριγύρω τοῦ δὲν εἶταν ἰκανὴ νὰ τοῦ ἀλαφρώσῃ τὸ περιήφανο δειλίασμα. Μὰ στοχάζομαι πῶς δὲν μπορούσεν εἶσι νὰ κρύβεται, εἶσι μυγιάγγυτος νὰ εἶναι, παρὰ ἓνας ἄνθρωπος ποτισμένος βαθύτατ' ἀπὸ τὴν ἰψηλὴν ἰδέα τῆς τέχνης. Μίσα τοῦ ἀνταμώνει τὰ πῶ παλληκαρίσια κινήματα τῆς ψυχῆς μετὰ τὶς πῶ φιλολογημένες ἐγνοίες μιᾶς θηλυκῆς εὐαισθησίας. Ἀμέσως ἀπὸ τοὺς στίχους τοὺς βαλμένους μέσα στὸ «Ἀττικὸ Μουσεῖο», ὅσο καὶ ἂν εἶταν οἱ στίχοι δοκιμῆς ἀκόμη, μὲς δίνεται ὁ Μαβίλης μετὰ τὰ δύο κυριότατα γνωρίσματά του: ὁ ἀριστοτέλης τοῦ σονέττου, ὁ πατριδολάτρης ποιητῆς.

Ἡ ποίησις τοῦ Μαβίλη, θριάμβος τῆς ἀρχῆς ποῦ, καθὼς ἐστὶ γλώσσα, εἶσι καὶ στὸ μέτρο, δὲ θεωρεῖ ἀταίριαστα τὸ δαίμονα τῆς ποιητικῆς ἀνοῆς μετὰ τὸν ἄγγελον τῆς ὑπακοῆς καὶ τῆς πειθαρχίας, τὴν καρδίαν μετὰ τὴν ἐπιμονή. Ἡ ποίησις τοῦ Μαβίλη δὲν εἶναι ὁ «μέγας ῥόος» τοῦ «Ἀσσυρίου ποταμοῦ», γὰρ νὸ θυμηθῶμε τὸν ἀρχαῖον ποιητὴ εἶναι ἡ «καθαρὴ καὶ ἀχράντος πίδαξ» ἐξ ἱερῆς ὀλίγη λιβάς, ἄκρον ἄστονον.

Μὰ μέσα ἐστὶ λιγιστὴ λιβάδα τούτῃ ἀντιφεγγεῖ ὁ οὐρανός. Τὸ φίλτρο πρὸς τὴ μητέρα, τὸ μεθύσι ἀπὸ τὴ γυναῖκα, ἀπάνω ἀπ' ὅλα ἡ λατρεία πρὸς τὴν πατρίδα, ἡ λατρεία τοῦ θανάτου, τοῦ μεγάλου ἀγαθοῦ, οἱ αἰώνιες πηγῆς τοῦ λυρισμοῦ εἶναι καὶ τῶν μικροκάμωτων τραγοῦδιων τὸν βρωσοῦδες. Ὁ ποιητῆς, μετὰ ὅλο τὸ καθρέφτισμα στὸ στίχον τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας, μετὰ ὅλο τοῦ τὸν πόθο τῆς ἐνέργειας, αἰσθάνεται τὸ δάγκωμα τῆς φιλοσοφικῆς ἀπαισιοδοξίας: Ὁ κόσμος εἶναι πλανερὸ μαγνάδι—στολισμένο μετὰ ῥόδα καὶ μετὰ βίγια...

Ὁ χαρακτήρας τοῦ Μαβίλη, ὁ ἴσα καὶ βαθιὰ ξεχωρισμένος, δείχνεται καὶ ἐστὶ γλώσσα τοῦ στίχου τοῦ. Γλώσσα τεχνικὰ πλεμένη, μὰ πάντ' ἀποφασιστικὰ καὶ στέρεα ἀκκουμπισμένη ἐστὶ λαϊκὴ γλώσσα—δὲν ἀποφεύγει κανένα λαϊκισμό ἀπὸ τοὺς πῶ ἀκρατοὺς, ὅταν ἡ ἀνάγκη τὸ καλῆ, δὲ φοβᾷται καμιά λέξη καὶ καμιά φράση ἀπ' ὅσες βαφτίζονται μᾶλλον αἰτισμοί. Γλώσσα πανελλήνια μετὰ κατὰ πῶν πλοῦσιμα ντοπιολαλιᾶς κορυφαίας γλώσσα μετὰ χαρακτήρα.

Γιατὶ ὁ Μαβίλης εἶναι δημοτικιστῆς. Καὶ τὸ σπουδαιότατον τοῦτο ψυχολογικὸν τοῦ γνωρίσμα, ἀχώριστον ἀπὸ τὴν ἠρωικὴν τοῦ ὁρμή, δὲν ξέρω γιατί τὸ λησμονήσαν, μετὰ πῶ ὅλο τοὺς τὸ θαυμαστὸ πρὸς τὴ μνήμη τοῦ, οἱ νεκρολόγοι τοῦ. Ἴσως γὰρ νὰ μὴν περιᾶζον πρόσωπα, καὶ γὰρ νὰ μὴν ταράζον πράγματα ποῦ θὰ τοὺς ζαλίζον.

ΑΠΟ ΤΟ ΝΟΥΜΑ

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΛΑΜΑΣ

Λ. ΜΑΒΙΛΗΣ

Ἡ «διπλῆ βουλή» πού ἦθε γιά τὴν ἀναθεώρηση τοῦ συντάγματος ἔκανε γνωστὸ καὶ παραέξω ἀπὸ τὸν τόπον ὅπου ἔζησε καὶ ἀπέθανε ὁ Σολωμός, τὸνομα καὶ τὴν ἀρχοντικὴ μορφὴ τοῦ Μαβίλη. Πρῶν, λιγούστοι μόνο, ἀφοσιωμένοι στὴ λατρεία τῶν ὁραίων γραμμάτων ἤξεραν τὸν ποιητὴ τῶν σονέτων, πού εἶχαν δημοσιευτεῖ, μὲ ὑπογραφή τὸ ἀρχικό τοῦ ὀνόματός του ψηφίω, στὸ περιοδικὸ ἢ «Τέχνη». Ὁ Κερκυραῖος ποιητής, ὁ μαθητὴς καὶ στενὸς φίλος τοῦ Πολυλά, πού εἶχε περάσει τὰ νεανικά του χρόνια στὴ Γερμανία, ζοῦσε, ὅπως ἤξεραν, στὸ ὀνειριασμένο νησί μὲ τὰ μαυροπράσινα κενταύρια, ἀπομακρυσμένοι ἐπίμονα ἀπὸ τὴ δημοσιότητα, ἀποτραβηγμένοι στὴ σιγαλιά, μέσα στὴ στενὴ συντροφιά λίγων φίλων.

Ἔτσι τὸν γνωρίσαμε στὰ 1906, τὸν Ὀχτώβρη, στὸ Ἀναγνωστήριο τῆς Κερκύρας, τὴν ὥρα τοῦ τριμηνίου μυστικισμοῦ, ὅταν ἀνάβουν τὰ φῶτα, μέσα στὸ σαλόνι, ὅπου μᾶς ἀντίκριξε ἀπὸ τὸν τοίχο ἢ ἀόστηρὴ μορφὴ τοῦ Πολυλά. Τὰ μάτια του καὶ ἡ βαθεῖα τοῦ προσώπου του γαλήνη μᾶς ἔκαναν ἐντέπωση. Σπάνια ἔτιχε νὰ ἰδοῦμε μάτια γαλανὰ σὰν τοῦ Μαβίλη. Συνήθως τὰ μάτια πού λέμε γαλανὰ, εἶναι πῶ πολλὸ γκριζα. Τοῦ Μαβίλη εἶχαν τὸ χροῖμα τοῦ οὐρανοῦ μᾶς ὁραῖα ἡμέρας. Εἶτανε κουρασμένα, ὀνειριασμένα καὶ νοσταλγικά. Τὸ ὀλίμιτο κεφάλι του ἔστεκε στερεὸ ἀπάνω στὸ δριῦνο κορμί του, καὶ στὸ πρόσωπό του μὲ τὰδρά χαρακτηριστικά, καὶ τὰ χροιάξανθα γένεια, βασιλένε ἀτάραχτη στοχαστικὴ γαλήνη. Τὰ γινῆματα του εἶτανε μετρημένα καὶ συμαζεμένα, καὶ οἱ τρόποι του, γιομάτοι καλὸσύνῃ, εἶταν ἐξαιρετικὰ λεπτοὶ καὶ εὐγενικοὶ, δίχως προσπάθεια ἢ ἐπιτήδευση.

Ὁ Μαβίλης εἶτανε στὴ ζωὴ του ὁ σωστός gentleman, ὁ ἀριστοκράτης τοῦ ἠθους. «Εἶναι, λέει ὁ Amiel, ὁ ἀνθρώπος ὁ ἐλεύθερος, ὁ ἀνθρώπος πού εἶναι πῶ δυνατός ἀπὸ τὰ πράματα, καὶ πού αἰσιάνεται ὅτι ἐκεῖνο πού ἔχει σημασία καὶ πρωτεύει μέσα σ' ὅλα τὰλλα τυχαῖα χαρίσματα τοῦ πλούτου, τῆς κοινωνικῆς σειρᾶς, τῆς δυνάμεως, εἶναι τὸ πρόσωπο, καὶ ἀποτελεῖ τὴν ἐσωτερικὴ καὶ πραγματικὴ ἀξία τοῦ ἀτόμου. Εἶναι ὁ ἀνθρώπος ὁ κύριος τοῦ ἑαυτοῦ του, πού σέβεται τὸν ἑαυτό του, καὶ πού κάνει νὰ τὸν σέβονται. Ἡ οὐσία του εἶναι ἡ ἐσωτερικὴ κυριαρχία».

Ἡ ζωὴ τοῦ Μαβίλη εἶχε ἓνα ἦρωμα παλιοῦ καιροῦ, τοῦ σοβαροῦ μεσαιωνικοῦ ἱπποτισμοῦ. Εἶχε τὴν ἐγγενεῖά του, τὴν ἀφοσίωση στὸ ἰδανικό, εἶχε τὴν ἀκλόνητὴ πίστη, καὶ τὸ σταθερὸ βῆμα μέσα στὴ ζωὴ. Οἱ Μπαυαρδοὶ τοῦ καιροῦ θὰ τὸνε ζήλευαν. Δὲν εἶτανε κι αὐτός, ὅπως καὶ ἐκεῖνοι, ἄφοβος καὶ ἀφραδάτιστος — sans peur et sans reproche.

Μὲ βάθος τέτοιο στὸ χαρακτήρα, εἶταν ὁ Μαβίλης προαισθημένος μὲ τὰ ὁραϊότερα πνευματικὰ χαρίσματα. Εἶτανε ἐξαιρετικὰ πιασμένος γιά τὴν ἀπόλαυση τοῦ Ὁραίου, καὶ τὴν ψηλὴ ἐχτίμηση τῶν ἔργων τῆς Τέχνης. Ἡ αἰσθητικὴ του αἰγούρη, ψηλὴ, ἀόστηρὴ. Εἶχε μιά διάνοια ἀνοικτὴ στὶς διάφορες μορφές τῆς φιλοσοφικῆς, ἱστορικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς σκέψης. Εἶχε ὁ ἴδιος μιά σκέψη ξάστερη. Στὴ συζήτηση μᾶς ἔκανε συχνὰ ἐντύπωση ἡ λογικὴ του μὲ τὴ μαθηματικὴ τῆς ἀκριβολογία. Ἡ ποιητικὴ του διάθεση δὲν τὸν ἐβλαψε καθόλου σὲ τοῦτο, μάθημα λαμπρὸ γιά τὸ

πλήθος ἐκείνων πού φαντάζονται πὼς ὁ Πήγασος μὲ τὸ νὰ ἔχει φτερά δὲ δέχεται τὸ χαλινὸ τοῦ Λόγου. Οἱ καλύτεροι ποιητὲς πιστεῖω πὼς εἶταν πάντοτε καὶ οἱ ἄνθρωποι πού εἶχαν τὴν ἀόστηρτερη Λογικὴ.

Νοεῖς εἶχεν ἀρχίσει τὴ φιλογικὴ του μόρφωση. Εὐτύχησε νὰ γνωρίσει, πολὺ νέος ἀκόμα, καὶ νὰ συνδεθεῖ στενὰ μὲ τὸν Πολυλά. Εἶτανε μαθητής, ὅταν τὸν βοηθοῦσε στὴν ἀντιγραφή τῆς μετάφρασης τῆς Ὀδύσειας. Ἡ στενὴ αὐτὴ φιλία γιομάτη σεβασμῶ ἀπὸ μέρους τοῦ ποιητῆ, καὶ ἀπὸ μέρος τοῦ βαθυστόχαστου κριτικοῦ γιομάτη συμπάθεια καὶ ἐχτίμηση, διατηρήθηκε ὡς στὶς στερενές μέρες τοῦ Πολυλά, καὶ ἔπειτα, ὅταν ἀπέθανε ὁ Πολυλάς μεταμορφώθη μέσα στὴν ἱπποτικὴ ψυχὴ τοῦ ποιητῆ σὲ λατρεία θρησκευτικὴ πρὸς τὸν κριτικὸ «πού εἶχε σὰν τὴ μέλισσα βυζάζει ὅλη τὴν ποιητικὴ σοφία τοῦ Σολωμοῦ».

Δὲν εἶτανε λιγώτερο σημαντικὴ ἢ κοινωνικὴ ἀτμοσφαῖρα, ὅπου γεννήθηκε καὶ μεγάλωσε ὁ ποιητής. Τὰ βλογημένα νησιά τοῦ Ἴονιου εἶδαν, σὰν τὰ λουλούδια πού περνοῦνε ἀπὸ πάνω τους μὲ τὰ ξεστά τους τὰ χροῖματα, νὰ βλαστήσει καὶ νὰ φυλλορροήσει λιγώσω τὸ ἄνθος ἐνὸς πολιτισμοῦ. Ὁ πολιτισμὸς αὐτὸς ἀνήκει πᾶ στὴν ἱστορία. Εἶχε τὴν ἀρχὴ του στὴ μόρφωση τὴν ἰταλική. Πολιτισμὸς καλλιτεχνικὸς καὶ φιλολογικὸς. Καὶ μ' ὅλην ὁμοσ τὴν ἰταλικὴ ἐπίδραση, ἀδιάκοπη καὶ γερὴ, πήρε μάλιστα στὸ 16^ο αἰῶνα χαρακτήρα καὶ συνειδήση. Ἔδωσε τὸ Σολωμό. Ὁ Σολωμὸς εἶναι ἀπὸ μιά μεριά τὸ ἦθος καὶ ἡ πρωτοτυπία τοῦ Ἴονιου πολιτισμοῦ.

Τὴ δύναμη αὐτῆς τῆς ζωῆς, ἦθε κατόπιν ἡ Ἐγώση τῶν νησιῶν μὲ τὴν Ἑλλάδα νὰ τὴν κόψει. Ὁ ἀνώτερος Ἴονιος πολιτισμὸς, περιορισμένος σὲ μικρὴ ἔχταση, καὶ γι' ἄλλους λόγους δὲν μπόρεσε τότε νὰνεβάσει ἴσα μ' αὐτόν, καὶ νὰφομοιώσει τὴν ἄλλῃ κατώτερη Ἑλλάδα μόνου πού τῆς ἔδωσε μερικὰ πρόσωπα. Ἐλεγκράτησε ἢ ἀντίθετη μόρφωση, ἀποκλειστικὰ γραμματικὴ, καθόλου καλλιτεχνικὴ, καθόλου τῆς ζωῆς, πού εἶχε παραδοσὴ κι αὐτὴ καὶ ἱστορία — καὶ ἔδρα τὸ Βυζάντιο. Ἡ Πόλι ἔφαι τὴν Κέρκυρα.

Στὸ Μαβίλη σταματῶ ἡ κερκυραϊκὴ παράδοσιν· τελειώνει μαζί του ἡ σειρὰ τῶν ποιητῶν πού ἐβγαλε ὁ Ἴονιος πολιτισμὸς. Πολλές φορές μὲ τὸ χροιάξανθο κεφάλι του, τὰ μάτια του πού εἶτανε σὰν κουρασμένο δειλινό, τὴ βαθεῖα τοῦ προσώπου του γαλήνη, ἔμοιαζε σὰν ἥλιος πού πάει νὰ βασιλέψει. Εἶταν ἔτσι σὰ μιά συμβολικὴ παράσταση τῆς ποιητικῆς σχολῆς πού πήγαινε νὰ δώσει μαζί του.

Στὴ Γερμανία ξακολούθησε τίς σπουδές του ὁ Μαβίλης. Πέρασε ἐκεῖ τὴ νιότη του μὲ κάποιες διακοπές, δέκα ὡς δώδεκα χρόνια. Τὸν περισσότερο καιρὸ ἔμεινε στὴν Ἐρλάγγη μὲ τὸ περίφημο Πανεπιστήμιου. Σπούδασε, μὰ καὶ ἔζησε πολὺ στὴ Γερμανία. Οἱ σπουδές του εἶτανε φιλολογικῆς καὶ φιλοσοφικῆς. Διάβασε Kant, καὶ τὸν τράβηξε ἡ φιλοσοφία τοῦ Schopenhauer. Ὁ ματεριαλισμὸς, πού εἶχε ἀκόμα πέραση, τὸν ἄφησε ψυχρὰ. Ἀπὸ τὴ Γερμανία, εἶχε λάβει μέρος στὴν ἐκδοσὴ περιοδικοῦ φιλολογικοῦ μαζί μὲ τὸν Πολυλά, τὸ Γλαῦζο Πόντιο καὶ ἄλλους. Εἶχε ἀρχίσει τότε στὴν Ἑλλάδα ἡ ζέση ἐκείνη πού ἐβγαλε τὸ γλωσσικὸ ζήτημα καὶ τὸ δημοτικισμὸ. Ὁ Μαβίλης ἐργάστηκε μ' ἐνθουσιασμό, ἀλλὰ τὸ περιοδικὸ ἀπόμεινε στὴν ἀγγελία. Τὸν Πολυλά, πού τοὺς συγγέντρωνε ὅλους, τὸν εἶχε τραβήξει ἢ πολιτικῶ.

Ἀπὸ τὴ Γερμανία ὁ Μαβίλης γέμισε στὴν Κέρκυρα. Ζοῦσεν ἐκεῖ ἀποτραβηγμένος, ἔως τελευτεῖα, ὅπου τὸ στρατιωτικὸ κίνημα ἔφρασε τὴν ἔθνο-

συνέλευση και την αλλαγή των προσώπων στην κυβέρνηση των δημοσίων. Η επανάσταση της Κρήτης στα '96, κ' ή "Ηπειρο στα '97 τον είδανε πολεμιστή και παλληκάρι. Ποιητής και penseur ξούσε στην Κέρκυρα με την Τέχνη, στη συντροφιά των βιβλίων και των φίλων, όσους του είχε αφήσει ο Θάνατος. Είχε το ενδιαφέρον πάντοτε ανοιχτό για ό,τι ανθρώπινο, και σε κανένα δεν μπορούσε να ταιριάσει καλύτερα ο στίχος του ποιητή - άνθρωπος είμι, πάντα ανθρώπου μέλει μοι.

Από άλλη κοινωνική και πολιτική δράση τον κρατούσε μακριά η θεωρητική του φύση, και η όριστική άποψή στην Κέρκυρα του πολιτικού κόμματος του Πολυλά, και η γενική εξαχρείωση. Γι' αυτό, ούτε αξίωμα θέλησε κανένα να δεχτεί, ούτε στην πολιτική να κατέβει, στο πλευρό του αντίθετου κόμματος, καθώς του είχαν προτείνει, όταν απέθανε ο Πολυλάς.

Η τελευταία πολιτική μεταβολή τον είχε γιομίσει από εθνική αίσιοδοξία. Την είδε σά μιαν αναγέννηση. Και όταν τον εξήτησαν σύντροφο, συνεργάτη και σύμμαχο στον πολιτικό αγώνα οι ευγενικοί νέοι, και αληθινά νέοι, των Κορφών, δέχτηκε ο Μαβίλης. Τα πολιτικά δεν εΐτανε, βέβαια η άποσπότη του. Στη Βουλή μίλησε δυο φορές, την πρώτη για να υποστηρίξει την εκλογή συμπατριώτη του βουλευτή, και την άλλη, στην ιστορική συζήτηση για το γλωσσικό ζήτημα. Τότε, σ' εκείνη τη μοναδική ανεμοζάλη, μέσα σ' έξω απ' τη Βουλή, ο Μαβίλης εΐτανε ο ίεροφάντης της γλωσσικής ιδέας. Ο λόγος του στη Βουλή εΐνε ιστορικός, Ο ποιητής όταν άπρομελέτητα έλεγε το στίχο του Αισχύλου - κρείσσον τείχους βωμός, άρρηκτον σάκος, - εΐτανε πρόσωπο αίσχύλειο. Τι φρόνημα! «Όχι πλέον χάριν έμοϋ, αλλά χάριν της αξιοπρεπείας αυτής της Βουλής δεν πρέπει να ψηφισθώ τοιαύτον άρθρον». Τέτοια λόγια την ώρα εκείνη ένας Μαβίλης μπορούσε να τά πεϊ. Η Βουλή, έννοείται, ψήφισε το άρθρο.

Το ποιητικό έργο του Μαβίλη, όσο έχει ως τώρα δημοσιευτεί, είναι λιγοστό. Εΐτε από μετριοφροσύνη εΐτε από συνειδηση καλλιτεχνικά εγωΐστικη, ο ποιητής δύσκολα αποφάσισε να φανερώσει στο δημόσιο τά έργα του. Η ποίηση και ή ποιητική του κρατείται από τις ίδιες αρχές που διατύπωσε στην ύστερη ποιητική περίοδό του ο Σολωμός, και που συνοψίζονται: στην ύποταγή όλων των στοιχείων που συντρέχουνε στο έργο, στο νόημα της Τέχνης. Το νόημα αυτό της Τέχνης, ίσως άοριστο κάπως γενικά, προκειμένου για τους «Ελεύθερους Πολιορκημένους» ανάπτυξε ο Σολωμός στους «Στοχασμούς» που συνοδεύουν το ποίημα. Η συγχώνευση της Ίδεας και της μορφής είναι ο θεμελιακός για το καλλιτέχνημα όρος. Χωρίς ή ποίηση να περιορίζεται στην τεχνική, είναι όμως πάντοτε τέχνη, ή τέχνη του ρυθμού λόγου.

Η λεπτολογία προσοχή στη μορφή, απόρροια των άρχων αυτών, διακρίνει την ποιητική σχολή του Σολωμού. Ο ποιητής πρέπει να γίνη κρείσσος της Τέχνης του, όπως ο μουσικός και ο ζωγράφος.

Ο Μαβίλης έχει το αίσθημα της μορφής. Τα συνέττα του, που κρατούν άδυστηρά τον κλασικό τύπο, δεν παραβαίνουν ποτέ τους λεπτότερους ρυθμικούς και μετρικούς κανόνες. Η ρίμα είναι πλούσια. Ο στίχος έχει μιá κίνηση ήρεμα ευγενική, άλλοτε σφιχτός και συμαζεμένος, είναι πιο έσωτερικός: δίνει τότε τη μελαγχολία των θεμητικών όνειρων, τη συγκεντρωμένη λύπη του δειλιού, που μαζεύονται σ' ένα δάκρυ. Άλλοτε έχει άτλωμα περισσότερο, είναι πιο άνοιχτός, πιο έξωτερικός, και ταιριάζει στο

λυρισμό που ξεχύνεται. Άλλοτε πάλι ξετυλίγεται με ρευστές μαλακότητες και μουσικότητες σ' ένα ρυθμό άτέλειωτο σαν τη γαλανή κυματοσιά της θάλασσας, και στο κύλημά του ή ψυχή, σε άπαλη μελαγχολία, ύφαινει το ρεμβασμό της άπάνω στα χορταριασμένα ρεποθέμελα του άρχαίου ναού, μέσα στη σφοδρότητα και την παντοεινή νύχτη της ώραίας περιγυρα φύσης. Άλλο, όπως στα τρίστιχα του «Excelsior» προχωρεί με ρυθμό αποφασιστικό, με στέρεο βήμα γιομάτος από θέληση ενεργητική και ήρωϊκούς πόθους.

Η απόχρωση χαρακτηρίζει το λιτό γραφικό ύφος του Μαβίλη. Η λέξη του, βαλμένη με προσοχή, είναι γραφική και ποιητική. Ο ποιητής δεν κινηγεί τη δυνατή έντυπωση με την έντονη λέξη, τη μεταφορά, την έκφραση την περιεργη. Δέ βάζει χρώμα πολύ και λάμψη. Τη λέξη, που τη διαλέγει πάντοτε προσεχτικά, τη ξυγίζει κυρίως να είναι ισόρροπη με ό,τι θέλει να εκφράσει, και να δίνει τον τόνο του. Το ύφος αυτό γράφει προ πάντων την απόχρωση, στην ποιητική κυριολεξία και στο χαρακτηριστικό μεταχειρίσμα του επιθέτου. Πολλές φορές ή λέξη ή κοινή δίνει τον ιδιαίτερο τόνο· ο ποιητής τη βάζει τότε και την όμορφαινει. Δεν είναι ο ποιητής, όπως λέει ο Baudelaire, σαν και τον ήλιο, που έξευγενίζει όπου μπαϊ τη μοίρα των πραγμάτων: Έξ άλλου αγαπά τη λέξη τη γραφική, και δίνει στις εικόνες του μιá εξαρετική ενέργεια και ζωή, όπως στους στίχους αυτούς από το «Excelsior»:

Κι άνηφορούν οι βλάμυδες λεβέντες
στ' άτέλειωτο φαράγγι, όλο χαλίνα,
μονοσοΐτι με γέλοια και ζουβέντες.

Κ' ή ποιητική αυτή εικόνα από την «Ελιά»:

Στην ζουφάλα σου φώλιασε μελίσι,
γέρικη έλιά, που γέρνεις με τη λίγη
πρωινάδα που άκόμα σε τυλίγει
σά νάθελε να σε νεκροσιόσει.

Την ποίηση του Μαβίλη τη διακρίνει αίσθημα βαθύ. Μέσα στο ποιητικό όνειρό του σταλάζει το δάκρυ και περνάει ο θάνατος. Το δάκρυ αυτό είναι έξαισιο. Ά δέν μπορείς παρά να κλαϊς το δειλί... Ο ποιητής δέν κλαίει άτομικά τον πάθη. Δεν είναι «το άθελητο δάκρυ της πλήξης» που διακρίνει στο μάτι του άναγνώστη του ο Baudelaire, ή το νευρικό δάκρυ του Musset, «το μόνο καλό που γνώρισε στον κόσμο». Είναι το καθολικό δάκρυ του κόσμου, ή μελαγχολική θεωρία της ζωής. Ο πόνος της ζωής. Της ζωής που έχει μάγια, που είναι όμορφη, μά που βγαίνει άδωρο δώρο, και που άφίνει φεύγοντας, όπως ή πεταλούδα το χνούδι, την πίκρα.

Η άγια θωριά του θανάτου έρχεται μέσα στόνειρο του ποιητή με την παρηγοριά του φίλου. Η αιώνια γαλήνη. Σά φίλο θα τον αντίκρυσε και τώρα ή ψυχή του ποιητή. Και τώρα εκεί κάτω... Ο ποιητής και ο φίλος μάς άφίνει τη λύπη του χωρισμού.

Άς τον φέρουν στην άνάπαυσή του Άγγέλων πτέρυγες και ύμνοι.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ: ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Τὴν σημερινὴν ποιητικὴν διανοητικὴν ἰδίαν παράγοντες, με ἴδιαν ἐπίδραση, ὀρίζουν, περιορίζουν καὶ ὀδηγοῦν:

Ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ φιλολογικοῦ ἐνστικτοῦ τὸ μεγάλο ρεύμα τοῦ ρομαντισμοῦ, ὡς πρώτη ἀμετρία, καὶ ὅλες οἱ μεταγενέστερες τεχντροπίες τοῦ στὸν ἴδιο ἄξωνα στρέφονται, μᾶς κληροδότησαν ποιητικὸ αἰσθημα, ὃχι βέβαια ἀπόλυτα πρωτότυπο, ἀλλὰ ἀποκλειστικὸ πρὸς ἀτομισμό ἄκρατου. Μὲν, σὲ φιλολογικὴν ζωὴν ὀλόκληρον αἰῶνα, ἓνα μαζρὸ διυλεῖμα με τὸν παρνασισμό—τὴ σχολὴ τῆς ἐπιτηδευμένης ἀπάθειας καὶ ἀντικειμενικότητας—καὶ ἓνας σταθμὸς χωρὶς ποιητικὴν δράση με τὸν νατουραλισμό. Ἀμέσως ὕστερα, σύγχρονα περίτον, τὸ αἰσθημα τοῦ συμβολισμοῦ καὶ τὸ σκόρπισμα καθε ὁμαδικῆς τεχντροπίας σὲ ἀτομικὴς ἐκδηλώσεις, ἢ σὲ πολυάριθμης μικροσχολές.

Ἀπὸ τὸ μέρος τῆς ἐναντιοειδήτης σκέψης, οἱ φιλοσοφικὴς θεωρίαι τοῦ με ἀναλύσεις ἐπίμονες, με ἀνεξάρτητες ἀπὸ καθε ἠθικοπολιτικῆς τάσης ἔφρυνες, κατάληξαν στὴν μονάδα τὴν ἀδιαίρητη τοῦ ἀτομοῦ, καὶ στήριξαν σ' αὐτὴν ἀπάνω τὴν ἰδεολογία τους, τροφοδότησαν τὴν πλασματικὴν καὶ ποιητικὴν συνειδήση, με τὶς ἀφορμὴς καὶ τὶς δικαιολογίας τοῦ χροιάζονται στὴν ἐκδήλωσὴ τῆς.

Ἔτσι, ἀνεπαίσθητα καὶ σταθερά, ἐμορφώθηζε ἡ σύγχρονη ποιητικὴ διανοητικὴν, καθαρὰ ἐγὼκεντρικὴ, δηλαδή με κατεύθυνση ἀντιθετὴ πρὸς τὶς φιλολογικὴς τάσεις τοῦ, με τὸ ὄνομα τοῦ κλασικισμοῦ, ἐκφυγῆσαν πρὸ πάντων τὴν διαιτύωση, σὲ ρητορικὴς καὶ φιλολογικὴς φόρμες ἀπὸ τὰ πρὶν ὁρισμένους ποιητικῶν, θεμάτων καθολικοῦ ἐνδιαφέροντος. Φυσικά, μὴ τέτοια σύντομη ἐξτίμηση τῶν δύο ρευμάτων τῆς Τέχνης—ὅπου οἱ χωματισμοί, οἱ ἀποχρώσεις, τὰ μίγματα καὶ οἱ ἔποδια-ρέσεις, εἶνε πλήθεις—δὲν ἀποβλέπει σὲ διαβίβηση καὶ μάλιστα σὲ καταδίκη τῆς μιάς ἀπὸ τὶς δύο ἐκδηλώσεις.—Βεβαιώνει μονάχα τὴν ὑπαρξὴ τους καὶ τὴν σύγχρονη ἐπικράτηση τοῦ ἀτομισμοῦ.

Τ' ἀποτελέσματα τῆς ἐπικράτησης αὐτῆς εἶναι χειροπιαστὰ στὴ λογοτεχνικὴ παραγωγή τῶν ἡμερῶν μας, καὶ ἔχωρα στὴν ποίηση: Τὴν φαντασία, τὴν ἐμπνευση, τὴν δημιουργία, τὴν τρέφει ἀπ' εὐθείας ἡ ἀτομικὴ αἰσθαντικὴν, καὶ ὃχι τὸ ποιητικὸ θέμα. Μ' ἄλλα λόγια, ποιητικὸ θέμα εἶναι καθαντὸ ἡ ἄμεση αἰσθήση, ἡ αἰσθήση τῆς στιγμῆς, καὶ ὃχι ἡ γενικοποίηση τῶν ἀνθρώπινων συναισθημάτων. Ὁ ποιητὴς ποιεῖ τὸν τόνο του, χαίρεται τὴν χαρὰ του, τραγουδεῖ τὴν ἀγάπην του, συγκινεῖται ἀπὸ καθε τι τοῦ, χωρὶς διάμεσο, ἀγγίζει τα αἰσθητήρια του. Ἡ ποίηση εἶναι καὶ σερὰ κομματιασμένη ποιητικῶν στιγμῶν καὶ ὃχι ποιητικῶν ἡγήσεων.

Σὲ τέτοια διανοητικὴν, ἡ ἐπικὴ ποίηση, δὲν ἔχει θέση καμμίαν. Τὸ ἐπικὸ ποίημα προϋποθέτει ἀδιάκοπη συγκίνηση κατὰ παραγγελία ἢ κατὰ μίμησιν, καὶ ἀκόμα συγχὴ ὑποκατάσταση στὴν ψυχὴ τοῦ ποιητῆ τῆς ψυχῆς τῶν ἡρώων του: Ἀνεπίτρεπτα ἀστηρικτὴ στίς σημερινὴς συνειδήσεις. Τὸ ἐπικὸ ποίημα εἶναι δουλειὰ τῆς ἱστορίας. Ἀλλὰ καὶ ἡ πατριωτικὴ ποίηση, δὲν εἶναι παρὰ μὴ ὑποδιαίρεση τῆς ἐπικῆς, με μερικὸς περιορισμοὺς παρακάτω.

Ἐννοεῖται ὅτι πατριωτικὰ ποίηματα ἐγγράφησαν καὶ γράφονται. Καί, ἀφοῦ ἐπίμονα τὸν ζητᾶμε, θὰ βρεθῆτε ἐκεῖνος ποῦ θὰ ἰστορήσῃ σὲ στίχους ἓναν νικηφόρο πόλεμο. Μάλιστα θὰ βρεθῶν.

Δ. ΖΑΧΑΡΙΑΔΗΣ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΧΡΗΣΤΟΜΑΝΟΥ. Στὴ σελίδα αὐτὴ θὰ δημοσιεύεται καθε προσφορὰ ποῦ θὰ μᾶς στέλλεται γὰ τὴν προτομὴν τοῦ Χρηστομάνου.

Μᾶς ἔστειλαν: Ἀπὸ προηγουμένους προσφορές Γρ. Α. 266,50.— Χριστόφορος Λογοθέτης Γρ. Α. 15. Μιχ. Σουδᾶς Γρ. Α. 15.— Δόσποινα Παπᾶ Γρ. Α. 20,50.— Τὸ ὄλον Γρ. Α. 317.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ:

- ΟΙΝΑΜΟΡΟΥΑ ΟΙΘΟΝΑ. *Λοκίμοι μεταφράσεις*, Α. Ν. Κεφαλλητῶν 1880.
 Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΤΑΓΝΑΔΑΤΤΑ. *Μετὰφρασίς*, Α. Ν. Κεφαλλητῶν 1895.
 ΒΑΣΟΥ ΗΛΙΟΥΠΟΥΛΟΥ. *Κοινωνία*, Ὡς τὸν Θάνατο, Ἀθήναι 1912 Δρ. 1.
 ΠΕΤΡΟΥ ΒΛΑΣΤΟΥ. *Φυσικὴ*, Ἀθήναι 1912
 ENRICO PEA. *Montignoso*, Ἀρσὸνα 1912.
 ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ. *Ἡ Πολιτεία καὶ ἡ Μοναζία*, Ἀθήναι Δρ. 3.
 Ζ. ΧΑΤΖΟ. *Χαρὰ καὶ Ἡδονισμός εἰς τὴν Ἑλανάστασιν*, Ἀλεξάνδρεια 1913.
 ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΗ. *Τρόποινα*, Ἀθήναι 1913. Δρ. 3.
 ΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΡΥΤΑΝΕΙΑΝ ΚΥΠΑΡΙΣΣΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΥ 1908-1909. Ἀθήναι 1912.
 ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΕΤΗΡΙΣ. Ἀθήναι 1912.
 ΠΡΥΤΑΝΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΛΑΜΠΡΟΥ. Τῆ 26/2/1912 Ἀθήναι 1912.
 Δ. Ε. ΒΑΛΑΚΟΥ. *Τὰ Τραγῶδια τῆς Σπηγείας*, Νέα Υόρκη 1912. Φρ. 2.
 ΝΕΟΣ ΥΜΝΟΣ. *Ποίηση καὶ σύνθεσις Ν. Ἀζελιῶ*. Παρίσι 1913.
 HUBERT PERNOT. *Langue et Littérature Grecques Modernes*. Paris 1913.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ:

- ΑΙΟΛΙΚΟΣ ΑΣΤΗΡ. *Κυθωνία*, *Συνδρομὴ* φρ. 15.
 ΑΣΠΙΣ. *Πλατεία Τολανᾶ*, *Χανιά*, *Κοήτη* φρ. 8.
 ΑΤΑΛΑΝΤΙΣ, 113-115-117 West 31 Street New York City. *Συνδρομὴ* φρ. 15.
 ΔΕΛΤΙΟ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΟΜΙΛΟΥ. *Λέκα*, 4. Ἀθήναι, *Συνδρομὴ* φρ. 5.
 ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΣ ΦΑΡΟΣ ΚΑΙ ΠΑΝΤΑΙΝΟΣ. *Gessi Pacha*, *Alexand.* *Συν.* φρ. 25.
 ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΡΗΣΙΣ. *Ὀδὸς Μενάνδρου 83*, Ἀθήναι *Συνδρ.* φρ. 12
 ΙΕΡΟΣ ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ. *Σμύρνη συνδρ.* φρ. 7
 ΝΕΟΤΗΣ. *Ὀδὸς Γαλάζιο 30*, *Σμύρνη Συνδρ.* φρ. 12 1/2.
 ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΑ. *Μητροπόλεως 36*, Ἀθήναι *Συνδρομὴ* φρ. 12.
 ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ. *Ὀδὸς Ἀριστοτέλους 35*, Ἀθήναι. *Συνδρομὴ* φρ. 25
 ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ. *Ὀδὸς Χαρ. Τρικοῦπη 22α*, Ἀθήναι φρ. 12.
 ΑΤΕΝΕ Ε ROMA. *Piazza S. Marco 2*. *Συνδρομὴ* φρ. 8.
 LA VOCE. *Piazza Davanzati, Firenze* *Συν.* φρ. 7,50.
 VERS ET PROSE. *Rue Sophie-Germain 6*. Paris φρ. 12.
 THE POETRY REVIEW. *The Saint Catherine Press*. Norfolk street strand W. C. London *σελ.* 10.

ΣΗΜ.— Ἀγγέλεται ἡ κρίνεται ἓνα βιβλίον ὅταν ἡ Σύνταξη λαβαίνει διφὸ ἀντίτυπα.

ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ πουλιῶνται στὴν ΑΛΕΞΑΝΤΡΕΙΑ σὲ βιβλιοπωλεῖα Schuler, Rue Cherif Pacha καὶ Ζανουδάκη Rue Mosquée Altarine. Στὴν ΑΘΗΝΑ σὲ βιβλιοπωλεῖο «Ἐστίας». Στὴν ΚΕΡΚΥΡΑ σὲ παλαιὸ Πρακτορεῖο Ἐφημερίδων τοῦ κ. Ἰωαννίδη.

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΣΑΒΑΤΟ

Ἰδιοκτήτης, Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ—Γραφεία, δρόμος Οικονόμου ἀρ. 4, Ἀθήνα

Συντρομῆ χρονιάτικη: Γιά τήν Ἑλλάδα καί τήν Κορήν ἄρ. 10. Γιά τὸ ἔξωτερικὸ φρ. χρ. 12,50. Γιά τίς ἐπαρχίαι δέχεται καὶ τριμήνες συντρομῆς (3 ἄρ. τὴν τριμηνία). Καθένας δὲ γράφεται συντρομητὴς ἢ δὲ προσπύρωσι τὴν συντρομῆ του.

ΝΕΑ ΖΩΗ

Ὅργανο τοῦ Ὁμοτίμου Φιλολογικοῦ Συλλόγου

Χρονιάτικη Συνδρομῆ:

Γιά τὸ Ἐσωτερικὸ Γρ. Δ. 60

Γιά τὸ Ἐξωτερικὸ Φρ. χρ. 20

Τιμὴ τοῦ Φυλλαδίου Γρ. Δ. 8.

ΑΝΑΤΟΛΗ

Εἰκονογραφημένη Δεκαπενθήμερος Ἐπιθεώρησις

Ἐτησίᾳ Συνδρομῆ Γρ. Δ. 40.

Ἐξάμηνος γ.δ. 20, Ἐξωτερικοῦ φρ. 16

Ταχ. Κιβώτιον 47. — ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ

Δι' ὑδυνταί: Β. ΤΗΝΙΟΣ-Ι. ΛΑΛΑΣ

ΠΟΝΤΟΣ

Μηνιαῖον Δημοσίωμα Φιλολογικόν

Ἐπιστημονικόν καὶ Παιδαγωγικόν

ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ

Συνδρομῆ Ἐτησίᾳ: Ἐνῶπιη κτλ. Φρ. 5.

Διευθύνουσ, Περιοδικὸν "ΠΟΝΤΟΣ"

Anatolia College, Merzifoun,

Turkey-in-Asia

ΧΑΡΑΥΓΗ

Εἰκονογραφημένον Περιοδικὸν

Δεκαπενθήμερον, EN MYTILAINH

Συνδρομῆ Ἐτησίᾳ:

Ἐν τῷ ἔξωτερικῷ φρ. χρ. 18.

ΚΟΣΜΟΣ

Δεκαπενθήμερον Εἰκονογραφημένον Περιοδικὸν

Ἰδιοκτεῖται:

Μ.&Ν. Νικολαΐδης & Ι. Εὐσταθόπουλος

Γραφεία καὶ Τυπογραφεία Τριῖσιπυλον

Ἁγίας Φωτεινῆς, Δίοδος Πρεσβερατζόγλου

ΣΜΥΡΝΗ

Διευθύνουσ, Περιοδικὸν "ΚΟΣΜΟΣ",

Δίοδος Πρεσβερατζόγλου 6. ΣΜΥΡΝΗΝ

ΧΡΟΝΙΚΑ

Περιοδικὸ Φιλολογικὸ καὶ Πολιτικὸ

Βγαίνει καθὲ Δεκατέρις

Διευθυντής καὶ Ἰδιοκτήτης,

Α. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

Ὅροι Συνδρομῆς:

Στὸ Ἐξωτερικὸ φρ. 10, Ἐξαιρετικῆ γρ. 120

Γραφεία: Saint Pierre Xâr ἄρ. 3-Γαλατῶ

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων καὶ τερπικῶν ἔργων τῆς Παγκοσμίου Διηγηματογραφίας

Ἐγγραφή διὰ 12 τεύχη Αἴγυπτος Γρ. Δ. 10—Ἐξωτερικὸν Φρ. 3

Τιμὴ ἐκάστου τεύχους » » 1 » » 0.30

ΣΗΜ. Εἰς τοὺς ἐγγραφόμενους διὰ σειρῶν 12 τευχῶν θὰ δίδεται δωρεῶν εἰς τὸ τέλος ἐκτενὴς τόμος διηγημάτων, τὸν ὁποῖον θὰ λαμβάνουν καὶ οἱ ἀποστέλλοντες εἰς τὰ γραφεία μας τὰ ἠριθμημένα ἀποκόμματα 12 συνεχῶν τευχῶν.